Aleksandra Gačić Belej

Dr. Aleksandra Gačić Belej je zgodovinarka, lektorica in prevajalka. Svoje raziskave usmerja v osvetljevanje življenja in dela prezrtih zgodovinskih osebnosti 20. stoletja, domače so ji tudi politične in gospodarske razmere takratnega časa. Je avtorica in soavtorica petih knjig in številnih člankov.

RUDARSKE NESREČE V ŠALEŠKI DOLINI SKOZI ZGODOVINO

Uvod

V zimskem večeru letošnjega 20. januarja nihče ni mogel slutiti, da bo rudarsko mesto Šaleške doline po dolgih letih spet odeto v črnino. A kot požar je odjeknila novica, da je prišlo v globočinah velenjskega premogovnika do nesreče in da so pogrešani trije rudarji. Žal so se kmalu razblinila vsa upanja, da se bodo nesrečniki vendarle vrnili iz rova. Sreča ni bila na njihovi strani. Preminuli so trije izkušeni rudarji, Sandi, Dejan in Mitja.

Ob takih dogodkih in nesrečah se vselej vprašamo, ali je to danes, v 21. stoletju, ob vsej tehnologiji, ki je na voljo, sploh mogoče. A žal je: nesreča, narava, nepredvidljivi dogodki se včasih ne menijo za napredek, usposobljenost, previdnost. Enostavno zgodi se. In takšnih trenutkov je bilo v zgodovini rudarstva veliko, preveč, v svetu, doma, v Šaleški dolini.

Pričujoči članek obravnava te nesreče, vzroke zanje, slovo od ponesrečencev, katerih kratki življenjepisi so podani. Postreže nam s pregledom najhujših rudarskih nesreč na svetu, doma in naposled v Šaleški dolini. Literature, ki bi dosledno obravnavala to tematiko, ni veliko, največ lahko izbrskamo iz dnevnega časopisja in informativnih listov, ki jih družbe premogovnikov izdajajo. Zato na njih ta članek tudi temelji.

Anton Aškerc: Delavčeva pesem o premogu

Globočje in globočje dol v prepad …
Bojiš li se pod zemljo čudne,
Ko peljal bi v vodnjak se, bratec moj?
Kaj, če utrga se železna vrv?
In vse to pade z viška zdaj tja dol,
Globoko več sto metrov … Ni to šala!
Otročje misli in otročji strah!
Kaj ne, tovariš? Kdor se rad boji,
Pod zemljo tá ne hudi kruha skat …

Na dnu. Na vse strani gredo hodniki
Ko rovi krtovi. In delavci
Ko krti črni se razhajamo.
Temnejša in tesnejša pot čim bolj.
Soparno je in dihaš tukaj težko.
Vročina raste … Bližamo se peklu?
Da, pekel tu je nekaternikom;
Hudó se pokorijo v njem za greh,
Da hočejo živeti in pa jesti …

Brlijo lučke blede v zágati,
Ko vešče po močvirju ti migljajo ...
V polmraku pa se gnetejo možje
Do pasa nagi, mladi, žilavi,
In kopljejo in izkopavajo
In ga vzdigavajo iz temnih jam –
Zaklad podzemski, »črni diamant« ...

Kaj pač si zelenelo, drevje ti,
In kdaj cvetelo – kdo nam to pove?
In kdo bi vedel zdaj imena tebi?
A isto solnce, kakor naše dni,
To isto solnce grelo ti je debla,
In isto solnce ti poljubovalo
Košate glave, vrhe bujnorasle;
In ísto solnce barvalo ti listje
In naše solnce barvalo ti sad ...
A v senci tvoji hladni tiste dni
Počival ni še delavec od truda;
Ob deblu tvojem slonel ni pastir,
Da piskal bi na piščal tenko svojo;
Na klopi pod zelenoj strehoj tvojoj
Sedelo ni zamišljeno še dèkle
In pelo pesem o ljubezni mladi.
Pod taboj človek mislil ni še misli
Velikih, mučnih svojih in globokih;
Uganke bitja večne si reševal.
A človek tudi ni moril človeka ...
Pač mnog vihar drevil je preko tebe
Divjal ob tebi, lomil veje tvoje ...
In vekov te pokopal je vihar!

Globoko v zemlji zdaj leže ti debla
Po grobih iskritih tisoč, tisoč let,
Okamenele, puste mumije,
Telesa brez življenja in krvi
Ko kralji slavni v piramidah starih …

In dalje krti rijejo pod zemljoj
In mečejo krtine velikanske
Iz globočine kvišku na dan.
Zamazana in črna so jim lica
In s čela znoj jim teče curkoma …
Zamolkel slišiš govor včasih vmes,
Tu vzdih, tam kletev, smeh in tu dovtip;
Oglaša se iz dalje dinamit …
A pesem glasna ne odmeva tod …
Svetilke blede svetijo pri delu –
Drugod je tema, tema kakor v grobu,
Tam gori pa na vrhu sije solnce,
V svetlobe morju koplje se priroda,
In trava, žito zeleni in drevje;
In rože pisane cveto po vrtih.
In človek trudi, peha se za kruhom,
A peha se in trudi v žarkih solnčnih …
Naprej, naprej! … Utrujeni in lačni
Odhajajo iz jam premogarji,
Potrti ko jetniki, bledih lic …
Molče koraka truma jih po cesti,
Pomičejo se ko senčne se prikazni.
In solnce sámo njihovim očem,
Navajenim podzemskega mraku,
Presvetlo sije že in prebleščeče …

Kaj mar jim solnce in kaj mar jim dan!
Za kruhom svojim mora siromak –
Svetloba, vžitek, ah, to je za druge ...
Le idite! Že čaka vas obed.
Pod njim se miza hišna ne šibi,
Ne bo predolgo se muditi treba ...
Le idite krepčat se in počivat

Za novi, težki trud!
Naprej, naprej!
In jama spet požira nove čete
Spočitih mož v prepad svoj nenasitni.
In ista pesem dan za dnevom ...
Stojte!
Počasti, vi premogarji predrzni!
Pod zemljoj spava demon silen skrit.
Gorje, če ga z razgrajanjem vzbudite!
On gospodar bogastev je podzemskih
In on lastnik premoga samega.,
Gorje, če se vzbudi! Osveti se,
Če vas zasači, roparje, tatove,
Ki prišli mu zaklade ste jemát!
Kako jih čuval veke je neštete,
On sám je vedel za-nje, nihče drug.
On sám jih gledal je, on sám zaklepal,
On sám s ponosom se jih veselil ...
In zdaj priplazi človek se do njih,
Ta zvita stvar, prekanjena in zlobna!
In z lakomnimi gleda jih očmi,
Z umazanimi grabi jih rokami
In vlači jih na svetlo té zaklade!

Gorje, če se predrami skopi škrat!
Užge vse pline svoje smrtonosne,
Ki hrani jih pripravljene za vas.
To bode blisk in grom, potres pod zemljoj!
In v pekel vam goreč prečara jamo
In v hipu vas pobije jezni duh …

In gor vas spravijo na vrh potem
Na solnce božje, na svetlobo živo
Mrliče, ki vas težko bo spoznati,
Vas, stokajoče v bolečinah smrtnih,
Umirajoče mučenike dela …
In kaj porečejo pač žene vaše?
In deca vaša kaj poreče takrat?[1]

Najhujše rudarske nesreče po svetu

Rudarske nesreče so se dogajale in se, žal, še vedno dogajajo povsod po svetu. Največ se jih je zgodilo na Kitajskem in te so bile tudi najhujše. Pogoste z veliko smrtnimi žrtvami so tudi v afriških rudnikih in Indiji. Razlog za to so verjetno slabi varnostni standardi. Tovrstnih nezgod ni malo, a naslednjih deset rudarskih nesreč se je vpisalo na črni seznam najhujših rudarskih nesreč na svetu: 26. aprila 1942 je prišlo do najhujše nesreče v rudarski zgodovini. V kitajskem rudniku Honkeiko je namreč v eksploziji umrlo kar 1.549 rudarjev; 10. marca 1906 je v rudarski nesreči v Courriersu v Franciji umrlo 1.100 rudarjev; 9. novembra 1963 je v rudniku v japonski Omuti v eksploziji umrlo 447 rudarjev; V Walesu v Veliki Britaniji je 14. oktobra 1913 v rudarski nesreči umrlo 438 rudarjev; Eksplozija v južnoafriškem rudniku Coalbrook, do katere je prišlo 1. januarja 1960, je terjala

[1] Anton Aškerc, Delavčeva pesem o premogu, Ljubljanski zvon, 1. 12. 1897, št. 1, str. 1–3.

437 življenj; 6. junija 1972 je v eksploziji v rudniku premoga v Zimbabveju umrlo 427 rudarjev; 28. maja 1965 je v požaru v rudniku Dhanbad v Indiji zgorelo 375 rudarjev. Deset let pozneje, leta 1975, je Indijo pretresla še ena tragična rudarska nesreča. V rudniku premoga v Chasnali je odjeknila eksplozija, pri čemer je v rudnik vdrla voda, v kateri se je utopilo 372 rudarjev; 12. decembra 1866 je v rudniški nesreči v Barnsleyju v Veliki Britaniji umrlo 361 rudarjev. Do najhujše rudarske nesreče v Združenih državah Amerike je prišlo 6. decembra 1907 v Zahodni Virginiji. V tej nesreči je umrlo 361 rudarjev. Žena enega od umrlih rudarjev Grace Clayton je v rudarskem mestu Monongah organizirala posebno mašo za vse umrle očete in ta maša velja za začetek praznovanja očetovskega dneva v ZDA.[2]

Vse omenjene nesreče so se zgodile v 19. in nekje do 80. let 20. stoletja. A zmotno je misliti, da v današnjih dneh zaradi razvitosti tehnologije ne prihaja do rudarskih nesreč, ki terjajo množico smrtnih žrtev. Tako je na primer 19. novembra 2010 svet vnovič pretresla novica o rudarski nesreči z večjim številom ponesrečencev, in sicer v rudniku Pike River na Novi Zelandiji. V eksploziji je umrlo 29 rudarjev, dvema sej je uspelo rešiti. Svoj srečen konec pa je imela rudarska nesreča v rudniku San Jose v Čilu, kjer je bilo 33 rudarjev ujetih kar 69 dni, in sicer od 5. avgusta do 13. oktobra 2010, a so jih naposled uspeli rešiti.[3]

Žal so se v novejši zgodovini rudarskih nesreč na črni seznam z visokim številom rudarjev, ki so se smrtno ponesrečili, uvrstile tudi naslednje nesreče: Sloveniji najbližja rudarska nesreča, v kateri je umrlo več kot 100 rudarjev, se je zgodila v Bosni in Hercegovini, in sicer je 25. avgusta 1990 v eksploziji plina v rudniku Dobrnja-Kreki umrlo 180 rudarjev; 4. marca 1992 je v eksploziji v rudniku v bližini Zonguldaka na severu Turčije življenje izgubilo 263 rudarjev. Ta nesreča velja za najhujšo v zgodovini Turčije; 5. marca 2000 je rudarska nesreča v Sierri

---

2 »Najhujše rudarske nesreče, ki so pretresle svet«, spletni portal 24ur.com, 14. 5. 2024.

3 »Najhujše rudarske nesreče, ki so pretresle svet«, spletni portal 24ur.com, 14. 5. 2024.

Leone vzela življenje okoli 150 rudarjev. Na rudarje v enem od rudnikov v vzhodni regiji Kono se je namreč zrušil strop jame. Od leta 2000 do leta 2005 so na Kitajskem zabeležili osem rudarskih nesreč, v katerih je v vsaki umrlo več kot 100 rudarjev. Najhujša se je zgodila 14. februarja 2005, ko se je v rudniku v severovzhodni provinci Liaoning ponesrečilo 213 rudarjev. Še ena huda rudarska nesreča je Kitajsko pretresla 6. decembra 2007, ko je v rudniku v severni provinci Shaanxi umrlo 105 rudarjev. Septembra 2007 je zopet Kitajsko pretresla še ena huda nesreča: v poplavljenem premogovniku v vzhodni provinci Shandong, v bližini mesta Xintai, je namreč preminilo 181 rudarjev. 19. marca 2007 je v rudniški eksploziji v sibirski regiji Kemerovo umrlo 108 rudarjev. Ukrajino je ena najhujših rudarskih nesreč doletela 18. novembra 2007, ko je v eksploziji v rudniku premoga v bližini Donecka umrl 101 rudar. 21. novembra 2009 je v eksploziji v premogovniku v severovzhodni kitajski provinci Heilongjiang umrlo 108 rudarjev. 29. aprila 2013 se je v zahodnem Darfurju (v Sudanu) zrušil nelegalni rudnik zlata. V nesreči je umrlo 109 oseb, vključno z devetimi reševalci.[4]

Primeri rudarskih nesreč na začetku 20. stoletja v Avstro-Ogrski in drugod

Na začetku 20. stoletja je slovensko ozemlje še vedno spadalo pod Avstro-Ogrsko, v kateri so delovali številni rudniki. Zato je bilo mogoče v slovenskem časopisju od časa do časa brati tudi o težkih rudarskih nesrečah skupne monarhije. Leta 1908 je v Avstriji na primer obratovalo 437 rudnikov in 37 topilnic, v katerih je bilo zaposlenih 158.080 delavcev, od tega 148.634 rudarjev. Leta 1908 se je v vsej Avstriji zgodilo 155 smrtnih nezgod in 2.028 težkih nezgod v rudnikih. Razlogi za nezgode so bili različni, kar ponazarja spodnja tabela, in sicer za leti 1907 in 1908.

[4] »Najhujše rudarske nesreče, ki so pretresle svet«, spletni portal 24ur.com, 14. 5. 2024.

	Nezgode 1908				**Nezgode 1907**			
	smrtne	težke	skupaj	v %	smrtne	težke	skupaj	v %
Zasutje v jami	58	351	409	18.74	55	255	310	15,24
Priprave, s katerimi se izvaža premog	42	674	716	32,8	26	582	605	28,89
Padajoči material	7	257	264	12,09	33	310	343	16,86
Stroji in orodje	4	178	182	8,34	8	140	148	7,28
Padec materiala	9	179	188	8,61	18	188	206	10,13
Jamski plini	3	5	8	0,37	1	1	2	0,10
Vožnja	-	24	24	1,10	1,22	23		1,13
Razstrel-jevanje	6	35	41	1,88	2	23	25	1,23
Trganje (šremanje)	-	43	43	1,97	-	47	47	2,31
Tesarska in zidar-ska dela	1	43	44	2,02	5	42	47	2,21
Poškodbe oči	-	70	70	3,21	-	67	37	3,29
Električni tok	3	1	4	0,18	4	-	4	0,20
Zadušni plini	-	-	-	-	1	1	2	0,10
Ogenj	4	27	31	1,42	27	30	57	1,72
Gorilni plini	-	-	-	-	-	1	4	0,20
Zadušitev	8	1	9	0,41	12	-	12	0,59
Ker se je zunaj vsu-la zemlja	6	30	36	1,65	2	9	11	0,54
Razni vzroki	4	110	144	5,21	110	134	140	6,68
Skupaj	155	2.028	2.183	100	182	1.852	2.034	100

Uradno poročilo je zatrjevalo, da so se te nezgode zgodile slučajno ali pa so jih zakrivili ponesrečeni delavci sami. Kljub naraščanju števila nezgod vlada in stranke niso naredile prav veliko, da bi se vendarle uzakonilo zavarovanje rudarjev proti nezgodam.[5] Leta 1910 je časnik *Rudar* pisal o predlogu uvedbe zavarovanja rudarjev proti nezgodam, ki je bil nuja, saj je bilo statistično dokazano, da število nezgod v rudarstvu ves čas raste. A s tem zavarovanjem se je v avstrijskem državnem zboru ves čas zavlačevalo, zato je bilo razburjenje med rudarji vse večje, še toliko bolj, ker so bratovske skladnice vse bolj propadale. Prispevki so bili vse višji, podpore manjše, medtem ko je število nezgod in primerov obolelosti naraščalo. Bolniške blagajne bratovskih skladnic so slabo izvajale svoje naloge, saj so bile na področju bolniške podpore, zdravniške pomoči in zdravilišč daleč za bolniškimi blagajnami industrijskih delavcev. Še slabše je bilo s pokojninskimi blagajnami. Vlada je svetovala celo ustanovitev poklicnega zavarovanja za rudnike, kar so rudarji odklonili, saj so se bali, da bi tovrstno zavarovanje bilo prepuščeno rudniškim posestnikom.[6]

Rudarske nesreče nikjer po svetu niso bile redkost. Kot smo videli, so te pogosto terjale tudi smrtne žrtve. Ker je reševaje morebiti preživelih rudarjev zahtevno, so o njih poročali tudi časopisi. Tako lahko v *Rudarju*, ki je v Zagorju izhajal že davnega leta 1910, pogosto beremo o tovrstnih nesrečah tako v Avstro-Ogrski kakor tudi širše po svetu. Ena teh se je na primer pripetila 7. septembra 1910 v Essnu (v Vestfaliji), ko je v rudniku Zollverein zasulo tri rudarje. Rudarje jim je uspelo odkopati, eden je žal preminil, dva sta bila nepoškodovana. Dva dni pozneje so poročali o nesreči v Eisenerzu na Gornjem Štajerskem. Vzrok je bil predčasen prižig mine, ki se je razstrelila, pri čemer je enega ubila, drugega pa težko ranila. Le tri dni pozneje se je poročalo še o eni nesreči, tokrat v Fohnsdorfu, ko je v rov Wodzicky vdrla ogromna količina vode. Umrli so nadzornik in dva delavca. Za nezgodo so krivili podjetje Alpina, ki naj bi vselej

5 »Nezgode v letu 1908«, Rudar, 29. 4. 1910, št. 1, str. 2–3.

6 »Zavarovanje proti nezgodam in rudarji«, Rudar, 29. 4. 1910, št. 1, str. 2.

priganjalo delavce, da bi izkopali čim več premoga, medtem ko se za varnostne naprave niso brigali.[7]

O nesrečah so poročali tudi iz ogrskega dela monarhije. Tako so na primer maja 1910 poročali o veliki nesreči iz Pečuha, kjer je prišlo do velike razstrelitve. Štirje rudarji so bili takoj mrtvi, sedemnajstim rudarjem in nadzorniku pa je bila onemogočena vrnitev iz jame, pri čemer so se jih neutrudno trudili rešiti.[8] O nesrečah so pogosto poročali tudi v Nemčiji, pri čemer je oktobra 1910 prišlo do večje nesreče v rudniku Shamrock v Vestfaliji, kjer se je utrgala vrv, ko se je peljalo približno 35 rudarjev v rove in 30 rudarjev iz rovov. V globino je padlo vseh 65 rudarjev, 16 jih je bilo na mestu mrtvih, 44 pa poškodovanih, precejšnje število težko. O 16 mrtvih rudarjih so poročali tudi iz rudnika Siegfried v Giessnu, saj se je v globini 750 m vnel dinamit. Ob tem sta umrla tudi oba reševalna delavca.[9]

Na začetku leta 1911 so na primer poročali o veliki nesreči, ki se je zgodila 21. decembra 1910 v rudniku Pretorija pri Boltonu v Angliji. Ker so se vneli »treskalni plini« in povzročili izredno močno eksplozijo, se je ponesrečilo kar 349 rudarjev. Že leto poprej se je zgodila podobna nesreča na Japonskem, ki je terjala kar 762 rudarskih življenj.[10]

Do ene težjih nesreč je prišlo 8. avgusta 1912 v Bohumu na Porenskem v Nemčiji. V rovu Lothringen je prišlo do eksplozije plinov, zaradi česar je prišlo do požara, nakar je prišlo še do razpoka, zato se je velik del rova porušil. V času nesreče je v rovu delalo več sto rudarjev. Večinoma je vse rudarje zasulo, obžgalo ali zadušilo. Mrtvih je bilo vsaj 140 rudarjev, težko ranjenih so izvlekli 23 oseb. Samih se je rešilo 40 rudarjev. Reševanje so sicer začeli takoj, a je bilo delo oteženo zaradi požara. Pred

---

7 »Živi pokopani«, Rudar, 23. 9. 1910, št. 16, str. 4; »Razstrelba v rudniku«, Rudar, 23. 9. 1910, št. 16, str. 4; Velikanska rudniška nezgoda v Fohnsdorfu; Rudar, 23. 9. 1910, št. 16, str. 4.

8 »Razstrelba v rudniku«, Rudar, 27. 5. 1910, št. 4, str. 4.

9 »Zopet velike nesreče v rudnikih v Nemčiji«, Rudar, 4. 11. 1910, št. 20, str. 4.

10 »349 rudarjev ponesrečilo«, Rudar, 6. 1. 1911, št. 1, str. 3.

vhodom v jamo pa so se odvijali žalostni prizori žena in otrok: »*Ljudi je bila skrb in žalost radi negotovosti svojcev, ki so odšli v podzemeljske rove. – Srce pretresujoči so bili prizori na obupano tarnajoče žene, na jokajoče matere in na groze in strahu jokajoče otroke. Med žrtvami nesreče je bilo nič manj kot 82 oženjenih in znaša število osirotelih otrok okrog 200.*«[11]

Ena hujših rudarskih nesreč se je pripetila tudi v premogovniku Davson v Severni Ameriki, ki je zahtevala 325 žrtev. 23. oktobra 1913 so namreč v več sto metrov globokih rovih eksplodirali plini, zaradi česar so se rovi in izhodi zasuli. Ogromne kamnite plasti in plasti prsti so onemogočile uspešno reševanje. Reševalci so sicer z raznimi takrat novodobnimi rešilnimi napravami delali noč in dan, da bi rešili ujete rudarje, a jim je do 26. oktobra uspelo potegniti iz globočin le 25 živih in 38 mrtvih rudarjev. V jami je ostalo še 325 ujetih rudarjev, za katere so lahko samo predvidevali, da so, žal, preminili. Med izkopanimi pokojniki so našli tudi sina glavnega delničarja premogovnika. Ponesrečeni sin je moral na očetovo željo pregledovati, kako se izvaja podzemeljsko rudarsko delo. Ker se je v zasuti jami vnel požar, so se verjetno rudarji, ki niso drugače umrli, zadušili ali ožgali. Obup žalujočih, ki so zaman čakali na svoje ljubljene soproge, očete sinove, opišejo naslednje žalostne besede: »*Pred rudnikom se dogajajo pretresujoči prizori. Žene, otroci in drugi sorodniki ponesrečencev se branijo, vrniti se v svoja stanovanja. Nepopisno žalostni so prizori, ki se pojavljajo pri vhodu v jamo. Uboge žene in otroci plačejo in zastonj kličejo po svojih možeh in očetih, ki so nad 300 metrov globoko zakopani v zemlji.*«[12]

Rudarske nesreče na Slovenskem

Delo v rudniku je nevarno, bilo je nekoč, nevarno je tudi danes, in to kljub vsej tehnologiji. Na rudarje namreč pri vsa-

[11] »Velika nesreča v rudniku na Nemškem«, Slovenski gospodar, 15. 8. 1912, št. 33, str. 2.

[12] »Zopet velika nesreča v rudniku. 325 mrtvih.«, Slovenski gospodar, 30. 10. 1913. št. 44, str. 2.

kem koraku preži nevarnost. Do nesreč prijaha zaradi eksplozije plinov, zasipa materiala, vdora vode, mulja, zaradi zadušitve s plinom. Rudarske nesreče niso tuje niti slovenskim rudarjem. Najhujše, tiste s smrtnim izidom, so se zgodile v rudnikih v Hrastniku, Zabukovici, Zagorju, Trbovljah in, žal, tudi velenjskem premogovniku.

O prvi rudarski nesreči v Hrastniku so poročali v *Kmetijskih in rokodelskih novicah*, ko je prišlo v tamkajšnjem rudniku do nesreče **7. avgusta 1847**. Zaradi močnega deževja je prišlo do vdora stropa v rudniku, pri čemer je zasulo vodjo izmene in dva rudarja. Reševanje je hitro steklo: »*Na naglo oznanilo gospoda premogarskega pisarja, ki je vse te nesreče živa priča bil, so po nekaterih urah v pomoč prihiteli ne le vsi tamošnji premogarji in strežniki, temuč tudi premogarji in rudarji iz Zagorskih jam na Krajnskim s svojim vodjem, gospod Maurerjevi premogarji iz Terbolja s svojim županom, c.k. rudarji s svojim vodjem Englenam iz Terbolja in poslednjič šest c.k. gospodov inženirjev iz bližnje železnice z mnogimi delavci na železnici ...*«[13] Vsi prostovoljci so zasute rudarje iskali na slepo, saj niso mogli natančno vedeti, v kateri del jame so se zatekli ob zasutju. Tudi pogoji reševanja so bili težki, in sicer zaradi dežja in plazenja terena. Upanje se je prebudilo naslednji dan, ko so slišali glasove zasutih rudarjev: »*Zaslišal se je vpervič glas ubogih jetnikov iz globočine. Pa ker je plazovje le še zemljo pritiskalo, se še enkrat vse skazi, kar se je čez noč naredilo. K sreči, de deževanje prestane, hitro se začne z rudarsklim svedra zemlja vertati, ter se votlina več svežnjev globoka zverta; to je pomagalo: nesrečniki dobijo sape, in se sačnejo z svojimi rešniki meniti, da se zve, kje prav de so. V prostori 3 čevlje visokim, 4 širokim in 6 dolgim imajo svojo strašno ječo. Skoz terd premog se nova dibla navzdol dobi, skoz plazovni nasip druga dela, in po tih potih se do šestih zvečer vhod do ubogih jetnikov dokoplje. Ob ti uri je bil vroči pa stanoviti trud dobrih duš z narslajšim nasledkam plačan; vsi trije, ki so celih 26 ur tako rekoč v naročji smerti ležali, pridejo*

[13] Anton Wolf, »Nesreča«, Kmetijske in rokodelski novice, 8. 9. 1847, št. 5; »Prva rudarska nesreča v Hrastniku«, Hrastov list, junij 2016, št. 16, str. 19.

iz otožnih temnic z očmi proti milim nebesam obernjenimi zopet na dan.«[14]

Kako nevarno delo je bilo nekoč v rudniku, priča podatek, da je bila v hrastniškem rudniku v obdobju 1883–1915 ena nesreča na leto s smrtnim izidom. Nič drugače ni bilo niti v rudniku Ojstro, kjer je statistika prav tako v obdobju 1887–1914 beležila po eno smrtno žrtev na leto. Do večje nesreče v jami Ojstro je prišlo konec novembra 1932, ko je električna iskra zažgala bencin v razplinjevalcu in rezervoarju bencinske lokomotive. Kmalu so se vneli priklopljeni vozički in lesene obočne opore. Dim je zajel 16 rudarjev na bližnjih odkopih, sedem jih je našlo zasilni izhod, medtem ko je preostalih devet tavalo v gostem dimu in na koncu omagalo zaradi zastrupitve. Reševalni ekipi je prve tri uspelo rešiti, ostale so našli po daljšem iskanju, a jim jih ni uspelo rešiti. Na zadnjo pot jih je pospremila 8.000-glava množica rudarjev, svojcev, društev in drugih iz Zasavja. Žal pa ta nesreča ni bila edina s smrtnimi žrtvami v tej jami. Do naslednje je prišlo 8. aprila 1971. V njej je umrlo devet rudarjev, saj je v jami prišlo do vdora mulja, in sicer 3.000 kubikov brez vsakršnega predhodnega znaka. Reševalna akcija je nemudoma stekla, a zadnjega ponesrečenca so ven potegnili 10. aprila. Tudi te ponesrečene rudarje je k zadnjemu počitku pospremila 8.000-glava množica z najvišjimi slovenskimi državnimi predstavniki. Pogreba so se udeležili tudi stanovski kolegi iz Laškega, Senovega, Kanižarice in Kočevja. K zadnji poti so jih pospremile tudi zasavske godbe. Zadnja večja tragedija se je v jami Ojstro zgodila aprila 2001. Nesreča se je zgodila na globini 310 metrov. Ekipa šestih rudarjev je namreč 24. aprila poskušala odpraviti posledice manjšega vdora žitke mase. A rudarje je presenetil ponovni, večji vdor vode in mulja. Takoj je bila sprožena reševalna akcija, v kateri so kmalu izvlekli edinega preživelega, iskanje preostalih petih rudarjev pa je trajalo 11 dni. Zadnja nesreča s smrtnim izidom se je zgodila leta 2007, ko se je izkop v tej jami tudi zaključil.[15]

---

[14] Anton Wolf, »Nesreča«, Kmetijske in rokodelski novice, 8. 9. 1847, št. 5; »Prva rudarska nesreča v Hrastniku«, Hrastov list, junij 2016, št. 16, str. 19.

[15] »Nevarnost rudarskega dela v Jami Ojstro«, Rudar, december 2020, str. 6–7.

O prvi veliki rudarski nesreči v Trbovljah so poročali leta 1864. Do nesreče je prišlo **26. novembra 1864**, ko so zaradi zadušitve z jamskim plinom izgubili življenje štirje rudarji. Nesreča se je zgodila v jami Franc Maurerjevega rudnika v Trbovljah. Žrtve so bili paznik oziroma jamnik Avgust Writz (Gustav Bric), jamski predstojnik Martin Borštner, starejši kopač Jožef Lazar in kopač Matija Štih. O nesreči so poročale *Kmetijske in rokodelske novice*: »*Trese se mi roka naznanjočemu strašno nesrečo. Danes zjutraj ob šestih grejo v premogove jame gosp. Maurer-jeve prednik knapov, en tesar in en kovač, da ogledajo, kako je kaj z ognjem, ki že davno ondi tli, in je pred tednom zopet hujši goret začel. Ker pa le nobenega ni nazaj, gré drugih 4 v jamo; al groza! Vse une najdejo mrtve; zadušil jih je strup ogelnega sopara. Ležali so tako, da se je vidilo, da so mislili že iz jame iti. Ni jih bilo moč zopet oživiti. Prednik knapovski N. Bric je bil še le 22 let star; prednik M. Borstner zapusti ženo in 6 otrok; tesar N. Stih zapusti ženo in dvoje otrok, kovač pa troje otrok.*«[16]

Vendar časniki niso vedno poročali samo o smrtnih nezgodah, temveč tudi o drugih nesrečah, ki pa so pogosto povzročile hude poškodbe in invalidnost. Tako lahko npr. leta 1910 beremo o nesreči v premogovniku v Kisovcu, kjer se je hudo poškodoval rudar, ki je padel v predor trideset metrov globoko ter si pri tem zlomil hrbtenico in nogo. Krivo naj bi bilo vodstvo rudnika, ki ni skrbelo za zadostne varnostne razmere. Po nesreči pa so vendarle kmalu začeli popravljati predor.[17]

O novi nesreči na slovenskih tleh so poročali septembra 1910, ko je v Dobernem zasulo tri delavce, do katerih je reševalcem uspelo priti po treh urah, a je nesreča terjala eno življenje rudarja, eden je bil težko poškodovan, drugi lažje.

Časopis *Delo* je na dan ene najhujših rudarskih nesreč na Slovenskem objavil novico z naslovom *Zagorje v črnini*. Ob eksploziji metana na odkopu štev. 1944, obrata Kotredež, je 12. marca 1961 življenje izgubilo trinajst rudarjev. Dvanajst rudar-

---

16 »Velika rudarska nesreča v Trbovljah leta 1864«, Rudar, december 2020, str. 4–5.

17 »Dopisi«, Rudar, 3. 6. 1910, št. 5, str. 3.

jev Mlakarjeve skupine je v nedeljo, 12. marca 1961, okrog enih zjutraj končalo svoj zadnji »šiht«. Rudolf Frim, ki je nesrečo preživel, je umrl dopoldne istega dne v trboveljski bolnišnici. Življenje je že v jami izgubilo 12 rudarjev, in sicer Franc Marn, Jože Mlakar, Karel Novak, Rafael Romih, Franc Sladič, Franc Zidar, Albin Bajda, Sulejman Dizdarević, Rudolf Frim, Alojz Gasior, Seid Kadić, Miroslav Knežević in Slavko Knežević. Nesrečo je v Mlakarjevi skupini preživel le eden, ki je na srečo ravno takrat odšel na stranišče. Nesreča je zaznamovala delo rudarjev v Zagorju in tudi širše. Tisti dan se je vse ustavilo, šole in uradi so bili zaprti, prireditve odpovedane. Devet rudarjev so pokopali v Zagorju, krste štirih rudarjev pa odpeljali v njihove rojstne kraje.[18]

Na Slovenskem je bilo v preteklem stoletju in nekaj na začetku tega kar nekaj rudarskih nesreč s smrtnim izidom, predvsem v zasavskih rudnikih; leta 1948 je prišlo do dveh nesreč. V trboveljskem rudniku je prišlo do zruška, pri čemer sta zaradi zadušitve umrla dva rudarja, medtem ko se je v Hrastniku v jašku zrušila kletka, pri čemer so v nesreči umrli trije rudarji. Leta 1957 je prišlo do zruška v trboveljskem rudniku in sta zaradi zadušitve umrla dva rudarja. Leta 1961 sta se zgodili dve nesreči. 11. marca je ob enih ponoči v nočni izmeni na polju jame G Kotredež pri odstreljevanju premogovnega sloja na širokočelnem odkopu eksplodiral metan. Od 14 rudarjev, ki so bili prisotni v jami, jih je 12 umrlo na kraju nesreče, eden pa je preminil dan kasneje v trboveljski bolnišnici. V Trbovljah sta v nesreči v istem letu umrla še dva rudarja. Tudi avgusta 1966 je v zagorskem rudniku v jami Kotredež prišlo do nesreče, pri čemer sta pod premogom, ki se je odluščil s stropa, umrla dva rudarja. Aprila 1971 je v Jami Ojstro prišlo do vdora vode, pomešane z ilovico, pri čemer je zasulo devet rudarjev. Aprila 1975 sta v hrastniškem rudniku zaradi vdora blatne mase podlegla dva rudarja. Junija 1981 je v jami Kotredež omahnil rudar z vozička 30 m v globino. Oktobra 1983 je v zahodnem delu hrastniške jame z blatom zasulo enega rudarja. Marca 1994 je v rudniku

[18] »Zagorje v črnini«, Delo, 13. 3. 1961.

Hrastnik pod podporo, ki se je zrušila zaradi premočnega eksploziva, umrl en rudar. Marca 1995 so v trboveljskem rudniku po 20 urah izkopavanja našli truplo enega rudarja. 24. aprila 2001 je na odkopu v jami Ojstro ponoči prišlo do vdora žitke mase. Umaknili so se vsi rudarji, čez nekaj ur pa je v jamo odšla tehnična ekipa in začela izvajati varnostne ukrepe. Ponovno je prišlo do vdora, v katerem je življenje izgubilo pet rudarjev. 20. decembra 2003 je v Ojstrem v rudarski nesreči umrl en rudar. 28. novembra 2006 je kamnina, odkrušena s stropa, smrtno poškodovala enega rudarja.[19] Zadnja nesreča s smrtnim izidom se je v zasavskih rudnikih zgodila 6. februarja 2007, ko je prišlo do zruška na križišču, kjer sta dva rudarja čistila za namestitev podpore. Enega od rudarjev je zrušek pokopal, drugi pa je utrpel lažje poškodbe. Februarja 2007 je torej prišlo v Rudniku Trbovlje do delovne nesreče, v kateri je en rudar umrl, medtem ko so drugega odpeljali na zdravljenje v trboveljsko bolnišnico, a ni bil v smrtni nevarnosti. Šlo je za klasično rudarsko nesrečo, pri kateri se je pri umiku s križišča odkopa odkrušilo približno 30 m³ materiala. Pri tem je enega rudarja zasulo, medtem ko je bil drugi nekoliko oddaljen in se je izpod zrušenega materiala izkopal sam. Nesrečnega rudarja so reševalci po 90 minutah sicer izkopali, a mu ni bilo več pomoči.[20]

Ker smo živeli v skupni jugoslovanski državi, so časniki poročali tudi o nesrečah iz vse skupne domovine. Tako se je na primer 27. februarja 1962 zgodila huda nesreča v rudniku Radina v Banovičih v Bosni in Hercegovini. Nesrečo je povzročila eksplozija, do katere je prišlo v skladišču razstreliva, ki je bilo sicer pravilno vgrajeno oziroma ločeno za razstrelivo in ločeno za vžigalne kapice. A ko je glavni strelec prejemal ostanek razstreliva in kapic, teh ni ločil v posebnih za to namenjenih prostorih. Kako je pravzaprav prišlo do tako hude napake, ni bilo mogoče ugotoviti, saj je od glavnega strelca ostal le delček suknjiča. Eksplodiralo je približno 1.600 kg razstreliva. Prvi trenutek je eksplozija povzročila ogromen vakuum, tako da so rudarji

19 »Rudarske nesreče v Zasavju po drugi svetovni vojni«, Savus, 24. 1. 2025.

20 »Za nesrečo ni kriva napaka«, spletni portal 24ur.com, 7. 2. 2007.

na čelih že pri tem čutili močan sunek. Takoj za tem je sledila druga eksplozija, ki je porušila del jamskih naprav. Slišali so jo tudi na površju, saj je popokalo precej stekla na upravnih zgradbah. V nesreči je izgubilo življenje 52 rudarjev. Njihova povprečna starost je bila manj kot 25 let. Ponesrečenci so zapustili 171 nepreskrbljenih otrok. Rudarji so umrli zaradi zastrupitve z ogljikovim monoksidom. Do tako velikega števila smrtnih žrtev je prišlo zaradi nepremišljenega umika, saj so bežali naravnost v zaplinjene prostore. Nesreča bi lahko terjala še več žrtev, če ne bi ukrepal jamski nadzornik in prepovedal umik proti zaplinjenemu prostoru. S pomožnimi sredstvi je naredil začasno pregrado in s tem rešil številne svoje sodelavce. Žalne komemoracije v Banovičih so se udeležili tudi predstavniki kolektiva velenjskega premogovnika, in sicer predsednik delavskega sveta Tone Romih, predsednik Sindikalne podružnice RLV Alojz Holešak in predsednik upravnega odbora Stane Barlovašak. V imenu velenjskih rudarjev so izrekli prizadetemu kolektivu in njihovim vodjem globoko sožalje in sočustvovanje ter položili rudarski venec pred krste ponesrečencev.[21]

Do večje nesreče je v skupni državi prišlo tudi 13. marca 1970 v Brezi v Bosni in Hercegovini. Tam je prišlo do eksplozije metana, pri čemer je nesreča terjala življenje 50 rudarjev, več rudarjev pa je bilo huje in lažje poškodovanih. Nesreča je pretresla tudi velenjske rudarje. V Brezo so poslali sožalni telegram in na pogreb poslali delegacijo, ki je nesrečne rudarje pospremila na zadnji poti.[22] To je le nekaj opisov nesreč, do katerih je prihajalo na slovenskem in jugoslovanskem ozemlju v preteklem in na začetku tega stoletja. Žal pa se tragedijam in hujšim rudarskim nesrečam v svoji 150-letni zgodovini obratovanja ni mogel izogniti niti velenjski premogovnik. Kdaj, zakaj in do kakšnih nesreč je prihajalo, ponazarja naslednje poglavje.

21 »O nesreči v rudniku „RADINA“«, Rudar, 15. 3. 1962, št. 5, str. 1–2.

22 »Solidarni z rudarji Breze«, Rudar, 27. 3. 1970, št. 7, str. 1.

Rudarske nesreče v premogovniku Velenje

Največja nesreča (pravzaprav dve) se je zgodila leta **1893**, ko je **30. januarja** zaradi izbruha plina metana umrlo 10 rudarjev, samo 20 dni pozneje pa zaradi istega razloga še 21 rudarjev.[23] Časnik *Slovenski narod* je sprva poročal, da je v premogovniku pri Škalah izbruhnil plin in da so bili ubiti štirje rudarji, pet jih je bilo težko ranjenih, medtem ko enega niso našli.[24] **20. februarja** so na žalost spet poročali, da se je v Lappovih premogovnikih vnovič zgodila nesreča, pri čemer so 11 ponesrečencev »spravili na dan«, koliko pa je dejansko ponesrečenih, še ni bilo znano.[25] O nesreči je poročal tudi časnik *Slovenec*, in sicer, da so 21. februarja iz rudnika potegnili 12 mrtvih, pet jih je bilo še zasutih in da bodo štirje težko preživeli opekline.[26] Pogreb 17 ponesrečenih rudarjev je potekal 22. februarja 1893. *Slovenski narod* je poročal, da je bilo v premogovniku v času eksplozije do 140 delavcev in da nekateri po nesreči ne želijo več delati.[27]

Zapisov o morebitnih poznejših nesrečah v šaleških rudnikih v časopisih ni mogoče zaslediti. O prvi tragediji je časopisje poročalo **7. decembra 1925**, in sicer, da se je zgodila v državnem premogovniku Velenje težka nesreča. Odkrušila se je velika skala in pokopala pod seboj dva delavca.[28]

10. januarja 1954 se je v jami rudnika Velenje smrtno ponesrečil Milan Venturini. Star je bil komaj 25 let, za seboj pa je pustil ženo in triletno hčer. Venturini je že kot 13-letni fant osirotel, saj je njegovega očeta doletela enaka usoda kot njega. Kmalu mu je umrla tudi mati. Brat je umrl v koncentracijskem taborišču med vojno. Venturini je bil tudi dober nogometaš in je

---

23 »Pred več kot 130 leti v Velenju umrlo 31 rudarjev«, Dnevnik, 21. 1. 2025, spletna izdaja.

24 »Eksplozija«, Slovenski narod, 31. 1. 1893, št. 25, str. 3.

25 »Šoštanj«, Slovenski narod, 20. 2. 1893, št. 41, str. 3.

26 »Šoštanj«, Slovenec, 21. 2. 1893, št. 42, str. 4.

27 »Šoštanj«, Slovenski narod, 22. 2. 1893, št. 43, str. 4.

28 »Velenjski rudnik je premogovnik«, Rudar, junij 1994, št. 5, str. 14.

igral desno krilo pri NK Rudarju.[29] **17. novembra istega leta** so v Rudarju objavili vest, da se je pri delu v jami smrtno ponesrečil učni kopač Anton Žolger. Več ni bilo znanega.[30] **7. maja 1956** se je v jami smrtno ponesrečil učni kopač Franc Videmšek. Zakaj je prišlo do nesreče, ni bilo pojasnjeno.[31] **5. oktobra** se je v jami smrtno ponesrečil kopač Stane Rožič. Zakaj je prišlo do nesreče, prav tako ni znano.[32]

Tudi **29. maja 1957** se je pripetila rudarska nesreča, a k sreči se je dobro končalo in rudarja sta bila rešena. Čelo C na 61. etaži je bilo v zaključni fazi pred opustitvijo. Gospodar čela Rudi Novinšek in kopač Miha Pepelnik, oba stara rudarja z izkušnjami, sta vrtala strop in ga pripravljala za odstrelitev. Strop je bil videti trden, puščalo ni in vse je bilo videti v redu. A nenadoma se je plošča silovito zrušila in jima pustila »*drobec sekunde časa – komaj, da sta odskočila ...*« Za ploščo se je začela vsipati jalovina. Nadzornik Matija Ocepek ni videl, ko sta odskočila. Čelo je bilo v dolžini desetih metrov zasuto s premogom in jalovino. Pomislil je, da sta oba zasuta. Reševanje se je začelo že nekaj minut po nesreči. Začeli so kopati, a odkopavanje krovnine je bilo kot nezadržen plaz, vdirala je vedno nova. Zato je bilo treba najprej zapreti strop, kar je terjalo svoj čas. Minute so se spremenile v ure. Na delovišču je bil ves čas zaznan tudi ogljikov dioksid, zato je upanje, da bodo rudarja našli živa, počasi umiralo. A z nezmanjšanimi močmi so kopali naprej. Po odskoku sta se ponesrečenca zatekla v majhen del zamuljenega in zazidanega rova opuščene 50. etaže, prostor, dolg kakšna dva in visok morda dva metra. Na srečo sta imela s seboj električni svetilki. Nadčloveško sta se borila v upanju, da še kdaj zagledata luč sveta. Slišala sta glasove reševalcev, oni pa ju niso mogli. Zaznala sta tudi rahel zračni tok, zato sta upala, da bosta vzdržala tri do štiri dni. Vmes je Pepelnik zadremal, a ga je »kamerat« le prebudil. Postala sta tudi strašno žejna, zato sta

29 »Milan Venturini«, Rudar, 1. 2. 1954, št. 1, str. 6.

30 »Žolger Anton«, Rudar, 20. 11. 1954, št. 14, str. 4.

31 »Videmšek Franc«, Rudar, 1. 5. 1956, št. 5, str. 4.

32 »Rožič Stane«, Rudar, 17. 10. 1956, št. 13, str. 4.

od časa do časa oblizovala mokro ilovico, da bi si vsaj nekoliko ovlažila ustnice. Nekaj časa sta še kopala, nato sta ugotovila, da morata varčevati z močmi in sta samo še od časa do časa klicala. Ob 16. uri je naposled kopač Ježovnik, ki jima je bil najbližje, zaslišal glasove. »*Čez nekaj minut je veselo novico vedela že vsa jama, bliskovito pa se je razneslo tudi po zunanjih obratih in v naselju.*« Pred vratarnico so se začele zbirati velike skupine članov kolektiva, ki so nestrpno čakali na sporočilo, da sta ponesrečenca na varnem. Reševalci in prostovoljci so se trudili do onemoglosti: »*Na mesta izčrpanih so stopili novi reševalci in se vztrajno in previdno bližali strahotnemu grobu Novinška in Pepelnika. Delati je bilo treba zelo previdno, kajti vsak nov zrušek bi povrnil smrti v naročje oba tovariša, ki sta že skorajda stopila na prag življenja.*« A ob 20. uri se je zgodil čudež, na katerega so čakali: »*Prebita je bila ozka odprtina, komaj tolikšna, da se je skozi njo lahko stisnilo telo srednjemočnega človeka. Prvi se je po njej spustil Novinšek, ki pa je obtičal in so ga komaj za noge potegnili iz nje, sledil mu je Pepelnik. Na smrt utrujena sta padla na pripravljena nosila, na katerih so jih tovariši ponesli nazaj v življenje.*«[33]

Maja 1962 so v *Rudarju* pisali, kakšno srečo pravzaprav ima velenjski rudnik, da ni na črnem seznamu z visokim številom žrtev, a da ne vedo, kako dolgo lahko ta sreča še traja. Avtor članka je želel seznaniti javnost, da bi se tudi v velenjskem rudniku 12. marca istega leta lahko zgodila podobna nesreča zaradi eksplozije metana, in sicer zaradi malomarnosti nekaterih rudarjev. Na omenjeni dan je namreč eden od rudarjev s sekiro zasekal kabel in tako prekinil eno žilo ter onesposobil stroj za nadaljnje obratovanje. Zato je kabel privzdignil, pri čemer so se žice zgolj po naključju sklenile in stroj se je znova zagnal. Ugotovil je, da lahko tako prikrije napako, zato je kabel na presekanem mestu previl in povil s strelno žico. Ker je menda verjel, da bo tako koristil svojim sodelavcem, o tem ni obvestil nikogar. A s tem bi lahko prišlo do velike nesreče, saj se je vedelo, da gre za strogo metansko jamo in da dva vodnika, ki ju staknemo skupaj,

[33] »Iz objema smrti«, Rudar, 1. 6. 1957, št. 5, str. 2.

lahko povzročita iskro. Metan pa se lahko vžge že pri najmanjši iskri in povzroči eksplozijo.[34]

Vendar ta sreča ni trajala dolgo, saj se je že v petek, **10. avgusta 1962** popoldne, na zahodnem obratu Rudnika lignita Velenje zgodila nesreča, v kateri so umrli štirje rudarji. V območje delovišča je namreč vdrl plin. Umrli so Jože Nahtigal, rojen 18. februarja 1932, ki je opravljal delo pomočnika kopača in je bil pri RLV zaposlen od 8. avgusta 1957, torej ravno pet let. Drugi ponesrečenec je bil Srečko Peroša, rojen 30. julija 1927, oče enega otroka. Opravljal je delo kvalificiranega kopača, pri RLV pa je bil zaposlen od 9. marca 1954. Tretji ponesrečenec je bil Kazimir Petek, rojen 16. februarja 1934, oče dveh otrok. Opravljal je delo pomočnika kopača, pri RLV pa je bil zaposlen od 3. maja 1957. Slednja dva sta bila oba rojena v okolici Kopra in sta se v Šaleško dolino verjetno preselila zaradi dela. Četrti ponesrečenec je bil Alojz Jelen, rojen 14. junija 1931, oče dveh otrok. Opravljal je delo kvalificiranega kopača, pri RLV pa je bil zaposlen od 22. decembra 1953.[35]

Kako je do nesreče sploh prišlo? Pet minut pred 7. uro zvečer se je sprožila rudniška sirena in naznanila, da se 380 metrov globoko pod zemljo dogaja nekaj strašnega. Dežurni reševalec jamske reševalne ekipe je ob tem sprejel kratko sporočilo: »*V zahodni jami je bila eksplozija. Zgodila se je nesreča. Kličemo na pomoč.*« Ugotovitve so pokazale, da je prišlo do večjega udara, ko so delali na pripravah z odkopnim strojem PK-3. V neizkopani plasti lignita je bila namreč večja komora, napolnjena z ogljikovim dioksidom in metanom, ki je z vso močjo udaril iz nje, ko so z rezilom stroja prebili plast premoga. Plin je nato vdrl v rov in pri eksploziji je premog zasul podkopni stroj ter rudarja Petka in Jelena, medtem ko sta se rudarja Nahtigal in Peruša, ki sta delala oddaljena 30 metrov, zadušila. Peti rudar Justin Dravšnik, ki je bil od udara plina oddaljen 150 metrov, je začel teči iz rova, a je tudi on obležal zastrupljen z ogljikovim dioksidom, pomešanim z metanom. Rudarji, ki so delali v bližini, so

[34] »Ali moramo tudi mi prispevati h krvnemu davku rudarskih nesreč«, Rudar, 28. 5. 1962, št. 10, str. 3.

[35] »Dragi tovariši – heroji dela!, Rudar, 18. 8. 1962, št. 14, str. 1.

Jože Nahtigal, Srečko Peroša, Kazimir Petek in Alojz Jelen (vir: Rudar, 1962).

nemudoma sprožili alarm in približno 15 minut po nesreči so reševalne skupine že vdrle v rov s strupenim plinom. Najprej so iz jame odnesli nezavestnega Dravišnika, ki je bil takoj prepeljan v bolnišnico, kjer je kmalu okreval. Nato so iz jame odnesli Nahtigala in Peroša, ki pa sta kljub vsem prizadevanjem zdravnikov umrla. Rudarja Jelena in Petka so iz jame prinesli okrog 23. ure. Bila sta zasuta, pri čemer sta se zadušila.[36]

[36] »Huda nesreča v rudniku je zahtevala 4 smrtne žrtve«, Rudar, 18. 8. 1962, št. 14, str. 2.

Na njihovi zadnji poti so jih spremljali tudi prapori (vir: Rudar, 1962).

Ob njihovi smrti so v Rudarju zapisali: »*V kolektivu so bili priljubljeni, dostopni vsakomur, svoje izkušnje so posredovali tistim, kateri so jih potrebovali. Tudi sami so čutili potrebo po pridobitvi večjega znanja v rudarskem poklicu, katerega so si po svoji volji izbrali. Težko je z besedami izraziti izredno žalost, ki je prizadela kolektiv RLV, posebno pa njihove najdražje: žene, otroke, starše, ostale svojce in prijatelje, s katerimi so v vsakodnevnem življenju najtesneje sodelovali.*« Ob tem so vsem prizadetim izrazili besede sožalja: »*Drage žene, otroci, starši in ostali svojci! Hudo prizadeti sočustvujemo z vami, kajti nesreča, ki vas je doletela, ni samo udarec za vas, ko vam nikoli ne bo mogel povrniti vašega dragega moža, očeta, prijatelja, temveč je to udarec za celotno našo družbo, v kateri bomo tudi odslej morali tesno in še tesneje sodelovati, da lahko vsaj delno premagamo težko vrzel, ki je nastala s to izgubo. Otroci, ki so vsakokrat z*

veseljem pričakovali svojega očeta, ko se je vračal z napornega dela, tega več ne bodo dočakali, ne bodo se mogli več poigrati in poveseliti v prisrčnem družinskem okolju in vsega tega ne bo mogoče nikoli nadoknaditi s tako radostjo in ljubeznijo, kot je bilo to doslej. Svojcem, ženam, otrokom in prijateljem izražamo iskreno sožalje in obljubljamo, da bomo skrb za njihovo nadalnje življenje delno prevzeli tudi med naše vsakodnevne skrbi. Srečno, dragi tovariši, in večna vam slava!«[37]

Pogrebni sprevod (vir: Rudar, 1962).

Sožalje so ob tej tragediji izrekli Vida Tomšič, Viktor Avbelj, Miha Marinko, Franc Simonič, OK ZKS Celje, Rudnik Trbovlje – Hrastnik, Občinski komite ZKS Šoštanj, Občinski LO Šoštanj, Občinski LO SZDL Šoštanj, Občinski sindikalni svet Šoštanj, Občinski komite LMS Šoštanj, Rudnik Mežica, Solkanska industrija apna Nova Gorica, Varteks Varaždin, Oganj Verbas, Podjetje »Kamnik«, Občinski LO Zagorje ob Savi, Oddelek za rudarstvo, Ljubljana, Merkur – Sisak, Rudarski inštitut Beograd, DRVT Čantavir, Savet. rudn. uglja Beograd,

37 »Dragi tovariši – heroji dela!, Rudar, 18. 8. 1962, št. 14, str. 1.

Sindikalna podružnica rudnika Trbovlje, Kolektiv Kostolac, »Bosanka« Zrenjanin, ZGRMIT LRS Ljubljana, DS »Kurivo« Maribor, Kolektiv »Kuriva« Maribor, NK Železarna – Fužinar, Ravne na Koroškem, UO Geološki zavod, Ljubljana, Rudnik Zenica, Kolektiv Medjim. rudnika, Mursko Središče, »Drvopromet« Reka, CO sind. radnika rud. met. in hem. ind. Jugoslavije, Beograd, Perovac – Crikvenica, »Les« Ptuj, Gradjevinsko preduzeće »Radnik« Dugo selo, »Rudar« Zagreb, Veletrgov. Samobor, Kurivo – prodaja, Ljubljana, Sind. podružnica rudnika Sečovlje, Streljački savez Jugoslavije Beograd, Redakcija lista »Strelac« Beograd, Kolektiv »Smreka« Maribor, Tehnoimpex Ljubljana, »Kurivo« Nova Gorica, Kolektiv »Ugljen« Zagreb, Kolektiv »Gorenje« Velenje, Atletska zveza Slovenije, ki je trenirala v Velenju, STT Trbovlje, Uprava in sindikalna podružnica rudnika Raša, »Šuma« Zagreb. Ob tem je podjetje »Tehnoimpex« Ljubljana darovalo 80.000 dinarjev za družine ponesrečenih rudarjev.[38]

Pogrebne slovesnosti, ki je potekala v soboto popoldne z začetkom pred Kulturnim domom Velenje, se je udeležilo več kot 5.000 ljudi, med drugim tudi predstavniki različnih kolektivov, organizacij in predstavniki Izvršnega sveta. V slovo pokojnikom je zapel domači pevski zbor »Kajuh«. Na čelu sprevoda, ki se je vil od središča mesta do pokopališča v Šmartnem, je bilo več kot 20 praporščakov, za njimi pa približno 400 rudarjev v črnih uniformah. Žalostinke in koračnice je tovarišem v slovo igralo pet godb, velenjska, rudarska godba iz Zabukovce, Trbovelj in Zagorja ter godba šoštanjske Svobode. Alojza Jelena in Srečka Perošo so pokopali na velenjskem pokopališču, Jožeta Nahtigala na šoštanjskem in Kazimirja Petka na šaleškem pokopališču.[39]

Septembra so v *Rudarju* objavili seznam vseh nesreč zaposlenih pri RLV v avgustu 1962:[40]

38 »Dragi tovariši – heroji dela!, Rudar, 18. 8. 1962, št. 14, str. 1.

39 »Velenjčani so se poslovili od svojih tovarišev«, Rudar, 18. 8. 1962, št. 14, str. 2.

40 »Pregled nesreč pri delu v avgustu 1962«, Rudar, 29. 9. 1962, št. 16–17, str. 11.

Po obratih	Povp. št. zaposlenih	Lahke nesreče	Težke nesreče	Smrtne nesreče	Skupaj vseh nesreč	Izpad delovnih dni
Jama vzhod	1.479	35	5	4	40	810
Jama zahod	450	13	3	-	20	303
Klasirnica	159	-	-	-	-	-
Elektro-strojni	157	3	-	-	3	38
Zunanji obrat	246	1	-	-	1	58
Avtopark	51	1	-	-	1	4
Gradbeni obrat	243	1	-	-	1	9
Direkcija	149	-	-	-	-	-
IRŠ	126	2	-	-	2	3
EFE	67	1	-	-	1	6
Skupaj	3.127	57	8	4	69	1.236

7. novembra 1969 je v velenjskem rudniku ob opravljanju dela življenje izgubil 30-letni Bećir Husić, ki je za seboj pustil soprogo in dva predšolska otroka. Pri rudniku je bil zaposlen štiri leta.[41] Zatem nekaj let na srečo ni prišlo do nesreč s smrtnim izidom. A v torek, **18. aprila 1972,** je ob 8. uri zjutraj vdrl plin v jamo vzhod. Na tem območju je takrat delalo osem rudarjev. Na pomoč je takoj prišla skupina jamskih reševalcev. Ogroženi rudarji so bili zelo iznajdljivi in so sami v znatni meri pripomogli, da ni prišlo do še hujše tragedije. Eden od njih je celo presekal zračno cev, s čimer je omogočil boljše zračenje. A žal je v tej nesreči življenje izgubil 29-letni Avgust Florjančič, ki se je zadušil. Za seboj je pustil ženo in sina. Ostali rudarji so bili zunaj življenjske nevarnosti.[42]

41 »Bećira ni več med nami«, Rudar, 28. 11. 1969, št. 21, str. 8.

42 »V jami se je zadušil«, Šaleški rudar, 21. 4. 1972, št. 7, str. 11.

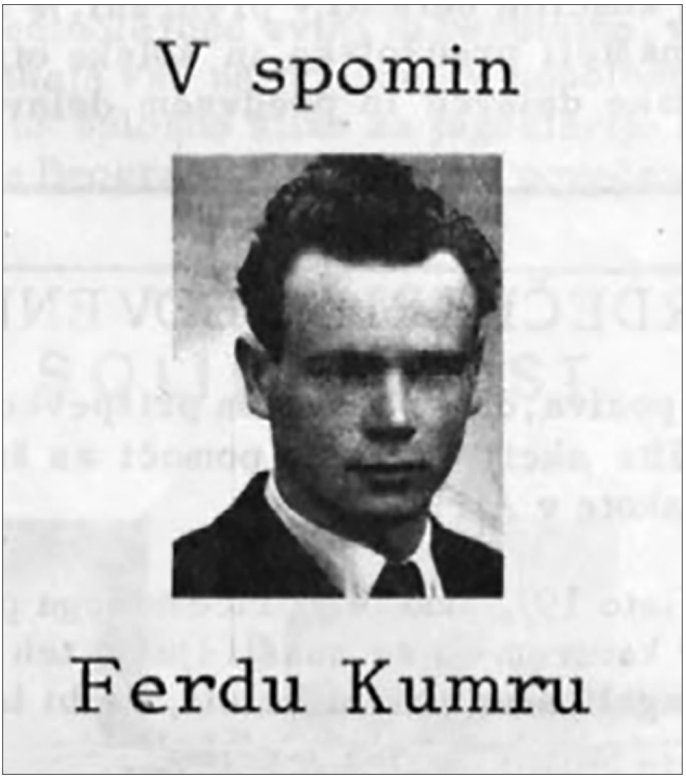
O novi smrti so pisali leta **1974**, saj je nekaj mesecev po nezgodi umrl Anton Cavnik, rojen 5. septembra 1930. Za sabo je pustil ženo ter sina in hčer. Na rudniku je delal od julija 1953, od aprila 1957 kot kvalificiran kopač, nazadnje v stebru 8. Poškodbam je podlegel 18. maja 1974. Ob smrti so mu sodelavci izrekli zadnje slovo: »*Dragi Anton, delo te je odlikovalo, predlagali so ti odlikovanje – red dela in isto delo je ustavilo tvoj ritem. Roka je prenehala trgati iz zemlje to, kar nam osvetljuje domove, kar nas greje in kar nam igra; delal si za luč in za mogočno gibanje človeški napravi – zdaj pa se spustiš v temo, kjer se ničesar, kar je človeškega, več ne giblje, kjer se čisto od začetka jame vrteti kolo živega. Toda luč, pri kateri smo videli veselje, ga poslušali, nisi grebel samo iz temnih skladov zemljinega telesa; oboje se črpal tudi iz svoje notranjosti; in ko nam prva luč ugasne – luč, kolikor je je bilo iz tvojih rok, nam tista druga, iz tvojih prsi, sveti še naprej. V spominjanju nam slej ko prej pričara neko usodo, ki se je ujela v delu – za človeka, za nas.*«[43]

V letu 1974 so žal poročali še o eni nesreči, saj se je **4. aprila 1974** ob 15.30 uri pri spravilu materiala smrtno ponesrečil rudar Ferdo Kumer, rojen 27. julija 1936, član rudniškega kolektiva od februarja 1959. Pred zadnjim Srečno! na pokopališču v Podkraju je Ciril Grebenšek v slovo preminulemu povedal: »*Štirinajst let si samo med nami, velenjskimi rudarji, vihtel zdaj zidarsko žlico, zdaj kladivo, podpiral, čakal na dnu vpadnikov na naložene cicke, dokler ena sama – nesmiselna, brez duše – ni našla poti mimo tebe. Od mladih nog si se z očetom Lovrom z malto in zidaki vpisoval zgoraj od Šaleka pa do Penka in počez v zidove mnogih ličnih hiš in hišic – v mirne, varne domačije delavcev in kmetov. To pomlad pa bodo žalostne tudi tvoje male senožeti, ker jih ne bodo več kosile, grabile, pospravljale in negovale tvoje roke. /.../ V jami, dragi kamerad, tudi dan ne bo minil, da se ne bi proti koncu šihta spomnili: "Zdajle bi Ferdo rekel: - Štajger, zdaj pa menda lahko grem, imam eno uro v dobrem!" – ker si imel vedno kakšno uro v dobrem.*«[44]

---

43 »V spomin Antonu Cavniku«, Rudar, 14. 6. 1974, št. 5–6, str. 18.

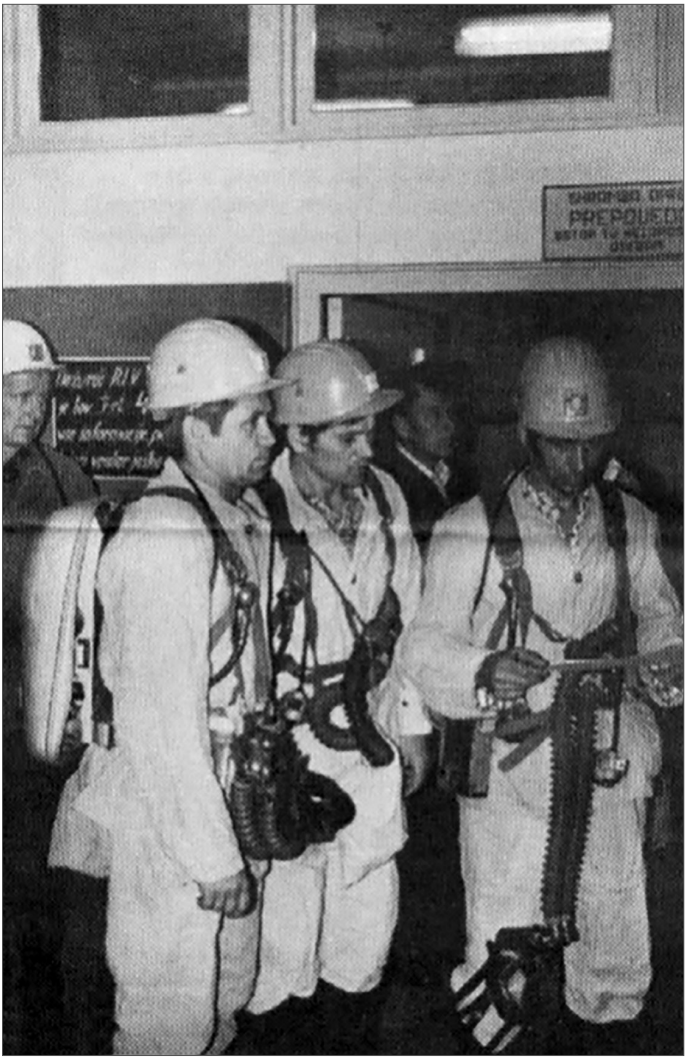
44 »V spomin Ferdu Kumru«, Rudar, 26. 4. 1974, št. 4, str. 12.

Ferdo Kumer (Vir: Rudar, 26. 4. 1974, št. 4, str. 12).

Kljub nesrečam, do katerih občasno na žalost prihaja, je velenjski premogovnik veljal in velja za enega od najsodobnejših v Evropi in na svetu, pri čemer so rudarske nesreče v njem v primerjavi z drugimi premogovniki izredno redke. A do teh občasno vendarle prihaja. Ena teh, ki je zopet terjala tudi človeška življenja, se je zgodila tudi leta 1977.

V februarski številki *Rudarja* leta 1977 so zapisali: »*Pri pridobivanju premoga rudar nenehno kroti moč nevidnih naravnih sil. A včasih ga narava izigra in terja najbolj kruto plačilo za izkoriščanje svojih dobrin ...*« V soboto ob 8. uri zjutraj, **5. januarja 1977**, ko so rudarji šele dodobra poprijeli za delo v

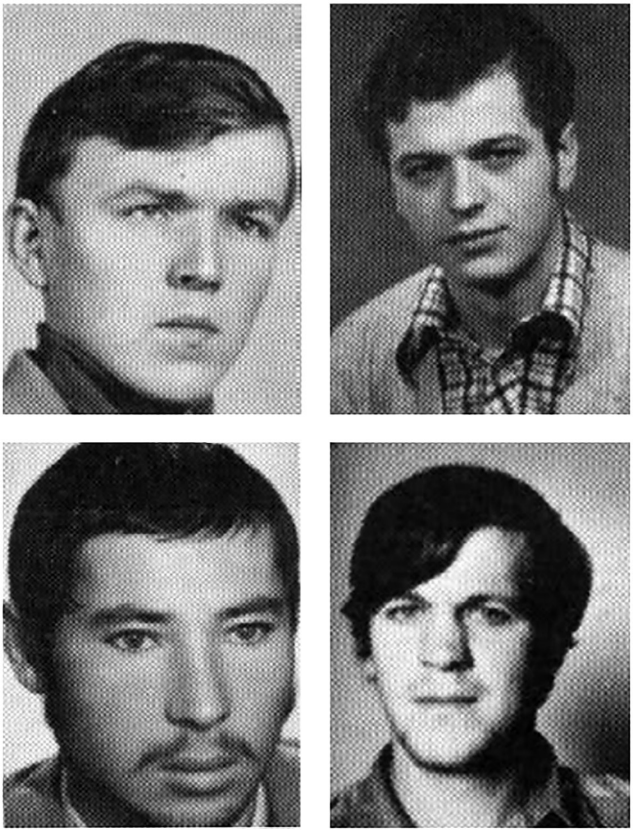

Skupna vaja reševalnih ekip slovenskih rudnikov 11. septembra 1976 v RLV. Ena od rudniških ekip pred odhodom iz jamske reševalne postaje Preloge v jamo Škale, kjer naj bi se pripetila nesreča (vdor vode in obenem CO_2 in H_2S) (Vir: Rudar, 30. 12. 1978, št. 7, str. 10).

južnem krilu jame Zahod, je prišlo do izbruha zemeljskega plina, ki je »*zahrbtno pahnil v rov celo goro zdrobljenega premoga*«. Na številki 109 raziskovalne proge, kjer se je nahajalo deset rudarjev, so ugasnila štiri mlada življenja. Med ponesrečenci, ki so izgubili življenje, je bil Vlado Brajer, rojen 18. maja 1949. Preden se je zaposlil v velenjskem rudniku, je do leta 1971 kot kvalificiran rudar kopač delal v rudniku rjavega premoga Trbovlje – Hrastnik. Za seboj je pustil ženo in dva otroka. Drugi ponesrečenec je bil Vlado Dijanuš, rojen 28. avgusta 1949, ki se je v velenjskem rudniku zaposlil maja 1974. Sprva je delal kot nekvalificirani delavec, nato pa marca 1975 že opravil izpit za polkvalificiranega kopača in aprila 1976 kvalificiranega. Za seboj je pustil dobro leto starega sina. Jamsko delo je življenje vzelo tudi Alojzu Pušniku, rojenemu 12. junija 1953. Od marca 1976 je pri velenjskem rudniku delal kot rudarski tehnik. Za seboj je pustil ženo in šele nekaj mesecev starega sina. Zadnji ponesrečenec je bil Stanislav Rajh, rojen 23. oktobra 1946. Pred prihodom v velenjski rudnik je delal pri številnih slovenskih podjetjih, nakar se je 15. avgusta 1974 zaposlil v rudniku v Velenju, in sicer kot nekvalificirani kopač, v vmesnem času pa je že obiskoval šolo za kvalificirane kopače. Za seboj je pustil ženo in sinova. Tokrat je jamska nesreča vzela sama mlada življenja. Ob njihovi smrti so svojcem in sodelavcem preminulih in celotnemu kolektivu sožalne telegrame poslali številni politiki in organizacije.[45]

Iz rudarskega kolektiva so zapisali, da nas ob nesrečah, ki terjajo človeška življenja, »*nevede stisne v grlu in nehote pomislimo: „Prekleta naj bo jama, preklet naj bo knapovski kruh!“ A že smo na poti proti Prelogam pa Škalam. Spet se srečujemo v rovih pa kopljemo in kopljemo to črno zlato ... Kdo bi se vprašal: „Le čemu?“ Rudar bi mu odgovoril: „Čutim, da mi je jama kljub svoji zahrbtnosti prirasla k srcu, vem, da je del vseh nas – in zavedam se, da je kolektivno delo pogoj našega napredka.« Za vaše delo – Vladimir, Vlado, Alojz in Stanislav – se zahvaljujemo. Spomin na vašo smrt bo večno boleč, a spomin na vaša*

[45] »V spomin«, Rudar, 15. 2. 1977, št. 1, str. 15–18.

Vlado Brajer, Alojz Pušnik, Vlado Dijanuš in Stanislav Rajh (Vir: Rudar, 15. 2. 1977, št. 1, str. 16).

življenja in delo trajen. Člani rudarskega kolektiva se zavedamo, kako težka izguba je vaša smrt za vaše svojce. V spominu nam ostanete tudi v naši skrbi za vaše otroke, ki so lahko ponosni na svoje očete!«[46]

[46] »V spomin«, Rudar, 15. 2. 1977, št. 1, str. 18.

S pogrebne slovesnosti ob smrti štirih rudarjev januarja 1977 (Vir: Rudar, 15. 2. 1977, št. 1, str. 17).

Leta 1984 se je vnovič zgodila nesreča, ki je terjala eno mlado življenje. **22. februarja 1984** so se namreč na pokopališču v Podkraju poslovili od komaj enaindvajsetletnega Mirana Vogrinca, ki je dva dni prej umrl v rudniku za posledicami nesreče pri delu. Vogrinec se je rodil 19. januarja 1963. Žal je bil pri rudniku zaposlen šele dva meseca in pol, a se je med rudarji izkazal in pokazal, da so dobili pridnega in zanesljivega delavca ter resnega in iskrenega tovariša. Zato jih je njegova nesreča še toliko bolj prizadela.[47]

3. avgusta 1994 je prišlo ob 00.50 v jami Pesje do hude nesreče. Na križišču odvozne proge čela D na koti 40 se je namreč sprožil stebrni udar, ki sicer ni povzročil večje materialne škode, vendar je hudo poškodoval tri rudarje – Stanislava Petelinška, Jožeta Knezarja in Sakiba Mešića. Do stebrnega udara je prišlo po tem, ko je prišel v križišče kombajn. Zaradi njega sta se dva rudarja umaknila v progo in eden v križišče in prav ti trije

47 »V spomin Miranu Vogrincu«, Rudar, 8. 3. 1984, št. 1, str. 20.

Anton Cavnik (levo) (Vir: Rudar, 14. 6. 1974, št. 5–6, str. 18) in Miran Vogrinc (desno) (Vir: Rudar, 8. 3. 1984, št. 1, str. 20).

delavci so se pri udaru najhuje poškodovali. Ker je bilo križišče zelo dobro podgrajeno in je bila v dobrem stanju tudi proga, se je pritisk izrazil z nenadnim dvigom tal, ki je povzročil, da je tri rudarje vrglo v zrak. Sunek v noge je bil zelo močan, zato so vsi trije rudarji utrpeli hude poškodbe hrbtenice. Ta stebrni udar je bil sicer milejši, v veliko hujših je bila povzročena velika materialna škoda, vendar na srečo niso bili poškodovani delavci.[48]

Stebrni udar, ki je v rudnikih dokaj pogost, je pojav, ki ga v montanistiki znajo razložiti, zakaj do njega pride, ne znajo pa ga še uspešno povsem preprečevati in predvideti. V premogu se kopičijo napetosti zaradi načina vodenja odkopov, rušenja krovnine in to kopičenje nastaja tako dolgo, dokler ne pride do porušitve. Na določeni napetostni točki se ravnovesje sil poruši in v tistem trenutku pride do nekakšnega lokalnega potresa. Ta je lahko tudi tako močan, da ga je mogoče čutiti na površini. V rudarski praksi se stebrnim udarom izogibajo tako, da sami z razstreljevanjem povzročijo umetne potrese in s tem sproščanje

48 »Huda delovna nesreča v jami Pesje«, Rudar, september 1994, št. 6, str. 2.

napetosti v premogu.[49]

Tokrat se je žal obrnilo drugače. Da bi bila nesreča še večja, je eden od poškodovanih, Jože Knezar, po treh tednih v celjski bolnišnici za posledicami nesreče umrl. Jože Knezar se je rodil 17. avgusta 1964. Po končani srednji rudarski šoli se je 19. marca 1984 zaposlil pri RLV, najprej v Klasirnici, nazadnje je delal kot rudar na odkopu v jami Pesje. Za seboj je zapustil dekle in še ne dveletno hčerko. Sodelavci so mu v slovo med drugim zapisali: »*"Če si priden in pazljiv, ni težko in do nesreče praktično ne more priti," si dejal, ko si kot sedemnajstletni dijak rudarske poklicne šole spoznaval, okušal rudarski kruh. Bil ti je všeč, zanimiv. Čisto zares si se zanj odločil. Poprijel si za delo, bil priden in pazljiv. A čudno je to. Tam pod zemljo. Črna smrt hodi vsakemu za hrbtom, in ko se odloči, ne izbira. Zaman je spraševati, „zakaj", „kako". Dragi Jože, nikoli ne bomo pozabili tvoje mladosti, veselja, smeha, tvojih skrbi, načrtov, misli, ki si nam jih zaupal. Deset let smo rudarili skupaj, deset let živeli, kot da nas bo ločilo le slovo ob odhodu v pokoj. A tu je slovo. Slovo, ki je za rudarja najtežje – slovo mladega rudarja, ki mu je življenje vzela jama.*«[50]

Do delovnih nezgod je sicer prihajalo pogosto, a na srečo niso vse terjale življenj. Ena takšnih skupinskih nezgod se je zgodila **1. oktobra 2001** ob 8.10 v jami Preloge, na pripravni številki 22, na koti -43. Pri sidranju proge za novo sedežnico se je namreč s stropa odlomil večji kos hribine in pri tem poškodoval tri rudarje. Poškodovanim so takoj nudili prvo pomoč in jih nato odpeljali v Zdravstveni dom Velenje. V nesreči so bili poškodovani Jozo Aračić, Danilo Stanković in Darko Kolarik. Slednji si je poškodoval prst na roki, zato so ga po pregledu odpustili v domačo oskrbo. Druga dva sodelavca sta ostala na zdravljenju v celjski bolnišnici. Nezgodo je pojasnil tehnični direktor mag. Marjan Kolenc: »*Velik kos hribine se je odlomil s stropa in najprej padel na ročico napredovalnega stroja, nato pa se odbil v enega od treh delavcev, ki so vrtali v strop. Delavci*

[49] »Huda delovna nesreča v jami Pesje«, Rudar, september 1994, št. 6, str. 2.

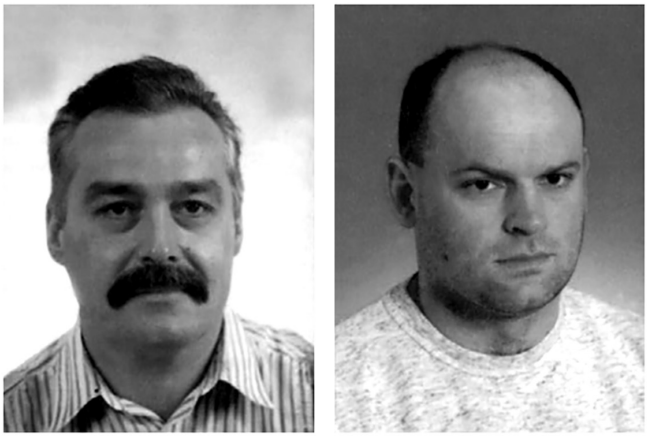
[50] »Huda delovna nesreča v jami Pesje«, Rudar, september 1994, št. 6, str. 2.

so dobili odrgnine po obrazu in telesu, en delavec pa je utrpel hujše poškodbe medenice.« Nesreča se je zgodila dokaj blizu izhoda, zato so bili na mestu nezgode hitro reševalci, ki so nudili prvo pomoč in prenesli ponesrečena rudarja na površino. Eden od ponesrečencev, Kolarik, je tudi pomagal pri reševanju. Po podatkih Službe za varstvo pri delu se je v Premogovniku Velenje leta 2001 do oktobra zgodilo 135 nezgod pri delu, omenjena je bila najtežja. Leto poprej je bilo 179 nezgod, od tega ena težja.[51]

Februarja 2003 se je v premogovniku v Velenju vnovič pripetila nesreča, pri čemer sta življenje izgubila dva rudarja, 35-letni Janez Kotnik in 44-letni Miran Koželj, osem pa jih je bilo poškodovanih in prepeljanih v bolnišnico. V južnem krilu jame Preloge sta namreč pozno popoldne zaradi povečane koncentracije plinov metana in ogljikovega dioksida 17 metrov pred odkopom v odvozni progi umrla dva rudarja, osem je bilo poškodovanih. Člani sveta delavcev, izvršnega odbora sindikata in predsedstva SPEESS so se nato na skupni seji 28. februarja seznanili z okoliščinami nesreče na odkopu k. -90C v jami Preloge in s sprejetimi ukrepi po njej. V ožji delovni skupini so pred tem pripravili vprašanja za upravo družbe in rudarsko inšpekcijo, pri čemer so poudarili, da želijo podrobno obrazložitev nesreče, postopek reševanja in ugotovljene koncentracije plinov v času nesreče. Izsledke je predstavil tehnični direktor mag. Marjan Kolenc. Odkop k -90C je začel obratovati 20. januarja 2003. Šlo je za tretji odkop na etaži v južnem krilu, kar je pomenilo, da je nad njim že tekel odkop. Priprava etaže je potekala brez posebnosti, prav tako odkopavanje. Odkopni rezultati so bili zelo dobri, odkopanega je bilo okrog 9.000 ton premoga na dan. Ker pri raziskovalnih delih, odkopavanju zgornjih etaž in izdelavi jamskih objektov ni bilo posebnosti, niso bili predvideni posebni ukrepi, razen omejitve višin odkopavanj. Kolenc je povzel tudi dogodke, ki so se na tem odkopu zgodili 6. februarja ob 17.03, ko je metanometer zaznal povečane koncentracije plinov. Tem so bili izpostavljeni vsi rudarji, ki so bili na odkopu in v izstopnih progah iz odkopa. »*Rudarji so se na*

[51] »Odlomljen kos hribine poškodoval tri rudarje«, Rudar, oktober 2001, št. 7, str. 10.

osnovi lastne zaznave plinov in na osnovi opozorila dežurnega premogovnika umikali proti zračnemu toku proti pogonu, razen delavcev na povratni progi in v dostavni progi, ki so se umikali po dostavni progi do prečnika. Šestim se ni uspelo samostojno umakniti z odkopa in so jim pri umiku pomagali sodelavci. Pri umiku zaposleni niso uporabili samoreševalnih aparatov, razen dveh, ki sta si jih namestila kasneje v odvozni progi. Aktivirani sta bili jamski reševalni ekipi, ki sta pregledali ogroženo območje.« Rudarska inšpekcija in kriminalisti so takoj začeli preiskovati nesrečo. Rudarski inšpektor je nato izdal odločbo, s katero je predpisal ukrepe pred začetkom rednega obratovanja odkopa. Zaradi nevarnosti poslabšanja razmer na odkopu je nato 14. februarja izdal še eno odločbo; na osnovi obeh odločb in ukrepov vodstva reševanja je odkop k -90C začel 17. februarja obratovati pod posebnim režimom. Od 25. februarja je odkop spet redno obratoval.[52]

Miran Koželj in Janez Kotnik (Vir: Rudar, februar 2003, posebna številka, str. 6–7).

Časopis *Rudar* je posvetil eno številko samo temu tragič-

[52] »Svet delavcev in sindikat o februarski nesreči«, Rudar, marec 2003, št. 2, str. 3–4; »Preiskava nesreče v rudniku«, spletni portal 24ur.com, 7. 2. 2003.

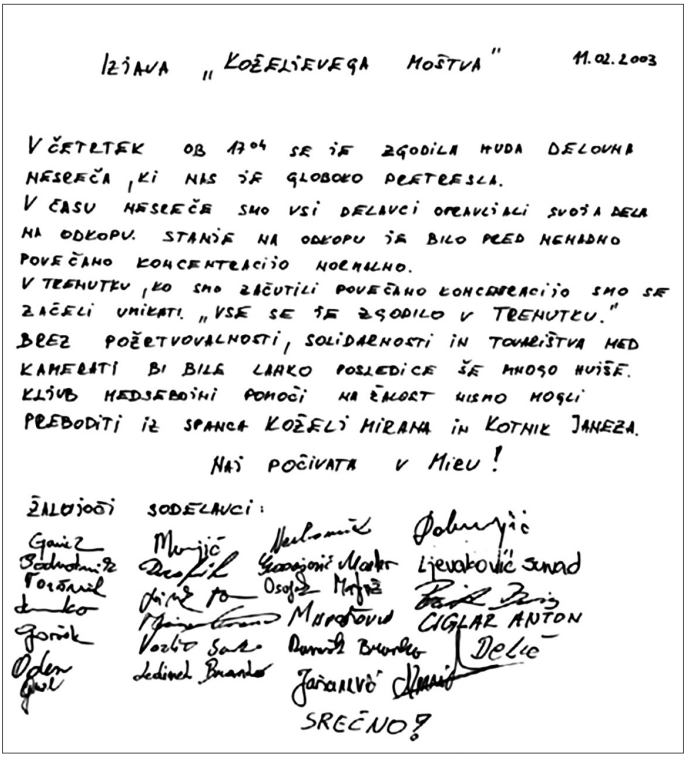
nemu dogodku. Direktor dr. Evgen Dervarič je v uvodu zapisal: »*6. februar 2003 je dan, ki se ga bomo spominjali z bolečino v srcu. V boju z naravo smo po dolgih letih spet izgubili. Tragična smrt dveh sodelavcev, Mirana Koželja in Janeza Kotnika, nas je močno prizadela. Glede na dejstvo, da velja jama Premogovnika Velenje za eno najsodobnejših v Evropi, tako po tehničnem kot tudi po varnostnih standardih, je sporočilo nesreče poziv k še večji varnosti, zbranosti in previdnosti pri izvajanju vseh faz procesa pridobivanja premoga.*«[53]

Svoje misli in sožalje je v *Rudarju* izrekel tudi takratni župan Srečko Meh. Na začetku je povedal: »*Mesto, v katerem skoraj ni družine, ki ne bi imela „knapa“ med svojimi člani, je v tragični nesreči izgubilo dva rudarja. Včasih, čeprav bolj poredko, slišimo govoriti, da Premogovnik za Šaleško dolino ni več usodnega pomena. /.../ Nesreča, ki se je zgodila v četrtek, 6. februarja, v južnem krilu jame Preloge ter s tem povezani smrti obeh rudarjev, Mirana Koželja in Janeza Kotnika, pa je pokazala, da je vpetost premogovnika v življenje celotne Šaleške doline še kako resnična in prisotna.*« Ob tem je poudaril, kako neresnične so trditve, ki se od časa do časa slišijo, da delo v rudniku ni več ne težko ne nevarno: »*Ob tem se je znova prikradel grenak priokus ob besedah, ki so jih nekateri brezbrižno navrgli v zadnjih letih, da rudarstvo, da delo v premogovniku ni več težko in nevarno. Da človek, da znanje, da tehnologija, torej človeški um obvladuje pridobivanje rudnega bogastva. Toda vsa prizadevanja za varnost, vse študije, analize in ocene niso mogle predvideti dogodkov, ki so Velenje v preteklih dneh zavili v črnino ...*«[54]

V naslednji številki je bil podan tudi potek nesreče, in sicer: »*Do povečane koncentracije plinov je prišlo v odvozni progi na območju 14 metrov pred odkopom. Koncentracije plinov so*

[53] »Drage sodelavke, cenjeni sodelavci!«, Rudar, februar 2003, posebna številka, str. 2.

[54] »Rudarsko Velenje žaluje.«, Rudar, februar 2003, posebna številka, str. 3.

Izjava „KOŽELJEVEGA MOŠTVA" 11.02.2003

V ČETRTEK OB 17⁰⁴ SE JE ZGODILA HUDA DELOVNA NESREČA, KI NAS JE GLOBOKO PRETRESLA.
V ČASU NESREČE SMO VSI DELAVCI OPRAVLJALI SVOJA DELA NA ODKOPU. STANJE NA ODKOPU JE BILO PRED NENADNO POVEČANO KONCENTRACIJO NORMALNO.
V TRENUTKU, KO SMO ZAČUTILI POVEČANO KONCENTRACIJO SMO SE ZAČELI UMIKATI. „VSE SE JE ZGODILO V TRENUTKU."
BREZ POŽRTVOVALNOSTI, SOLIDARNOSTI IN TOVARIŠTVA MED KAMERADI BI BILE LAHKO POSLEDICE ŠE MNOGO HUJŠE.
KLJUB NEDSEBOJNI POMOČI NA ŽALOST NISMO MOGLI PREBODITI IZ SPANCA KOŽELJ MIRANA IN KOTNIK JANEZA.

NAJ POČIVATA V MIRU!

ŽALUJOČI SODELAVCI:

SREČNO!

Izjava »Koželjevega moštva« (Vir: Rudar, februar 2003, posebna številka, str. 7).

nato narastle zelo hitro, do povečanih koncentracij pa je prišlo ob 17.03 uri. Pred povečanjem koncentracij ni bilo mogoče zaznati nobenih vidnih ali čutnih znakov. Povečanih koncentracij plinov niso spremljali nobeni drugi dogodki, razen, po pričevanju nekaterih rudarjev na odkopu, do dodatnega pritiska v ozračju in pomanjkanja kisika. Ob tem ni bilo jasno, kdaj je prišlo do deformacij tal v odvozni progi. Kot je bilo že zapisano, je umik zaposlenih, ki jih je bilo 26, potekal na osnovi lastne zaznave povečanih koncentracij in na obvestila dežurnega premogovnika. Ob tem se vsem zaposlenim ni uspelo samim rešiti iz zaplinjenega območja. Poleg tega so se zaposleni umikali brez

uporabe samoreševalnih dihalnih aparatov. Zatorej so sprejeli sklep in ukrep, da je to obvezna oprema vsakega rudarja. Tega mora znati vsak rudar čim bolje in čim hitreje uporabljati.«[55]

Od pokojnih rudarjev so se poslovili na žalni seji 10. februarja v Domu kulture. V slovo sta jima spregovorila direktor dr. Evgen Dervarič in minister za okolje, prostor in energijo Janez Kopač. Direktor je spregovoril o vzroku in poteku nesreče s smrtnim izidom. Na odkopu na koti -90C v južnem krilu jame Preloge, odkopu, na katerega tehnično urejenost in pripravljenost so pri premogovniku bili ponosni, je delala skupina šestindvajsetih izbranih rudarjev, izkušenih in dobro usposobljenih delavcev. Od 20. januarja 2003 so na tem odkopu v treh izmenah rudarji nakopali od 8 do 10.000 ton premoga na dan. A žal je 6. februarja ob 17. uri in 4 minute prišlo na odkopu do nenadnega izriva plina. Skupina rudarjev se je umaknila s kraja vdora plina. Umikali so se, kot je bilo zapisano v načrtu obrambe in reševanja, saj je ta načrt »abeceda slehernega rudarja«. Pri tem so si medsebojno pomagali, a na žalost dveh tovarišev niso mogli rešiti. »*Igra narave je bila za Mirana Koželja in za Janeza Kotnika usodna.*«[56]

Miran Koželj je bil rojen 29. avgusta 1958. Družina Koželj je bila že desetletja povezana z rudarstvom. Večina njenih moških članov si je služila kruh v velenjskem premogovniku. Miranov oče, ravno zaradi tega, ker je vedel, kakšen je poklic rudarja, ni želel, da bi šel sin po njegovih stopinjah. Zato se je Miran izšolal za strugarja in se leta 1976 zaposlil v velenjskem premogovniku. A ves čas ga je vleklo k rudarjem. Tako se je ob delu izšolal za kvalificiranega rudarja. Postal je upravljalec kombajna in od leta 1988 je bil vodja odkopa ali gospodar čela, kot temu pravijo v rudarskem žargonu. Vodja odkopa mora dobro poznati jamo, poznati in dosledno upoštevati predpise, predvsem o varnosti, vedeti o strojih, biti mora dober organizator, znati mora sodelovati, voditi, odločati v konkretnih, a tudi nepredvidljivih

55 »Svet delavcev in sindikat o februarski nesreči«, Rudar, marec 2003, št. 2, str. 3–4.

56 »Slovo od umrlih rudarjev«, Rudar, februar 2003, posebna številka, str. 3.

situacijah. In Miran Koželj je imel vse te lastnosti, bil je dober gospodar čela, najstarejši in najbolj izkušen vodja odkopa v velenjskem premogovniku. Več kot dvajset let je bil tudi jamski reševalec. V tem času se je udeležil vseh vaj in akcij velenjskih jamskih reševalcev. Za seboj je pustil ženo in dve hčerki, Katjo in Janjo. Poznan je bil tudi po tem, da brez čika ni odšel v jamo. Prav tako pa je bil čik »obvezen sestavni del dela pod zemljo« tudi za Janeza Kotnika. Janez Kotnik se je rodil 14. maja 1968. Rudarska tradicija je bila značilna tudi za njegovo družino. Oče Franc je bil namreč rudar in vodja odkopa v velenjski jami Škale. Janez je bil strasten nogometaš in je kot mladinec igral pri Rudarju, kasneje je igral za Usnjarja. V velenjskem premogovniku se je zaposlil leta 1985, star 17 let. Ob delu si je pridobil naziv pomočnik kopača. Delal je na vseh lokacijah velenjske jame, v Pesju, na pripravah in nazadnje v Prelogah. Za seboj je pustil ženo, sinova in še nerojenega otroka.[57]

Nesreča, ki se je zgodila v jami Preloge, je hudo pretresla tudi moštvo na odkopu. Rudarji o nesreči niso želeli razpravljati z ljudmi, ki ne poznajo jamskih delovnih razmer, vendar so napisali in podpisali skupno izjavo:

»*Izjava „Koželjevega moštva“ 11. 02. 2003. V četrtek ob 17.04 se je zgodila huda delovna nesreča, ki nas je globoko pretresla. V času nesreče smo vsi delavci opravljali svoja dela na odkopu. Stanje na odkopu je bilo pred nenadno povečano koncentracijo normalno.*

V trenutku, ko smo začutili povečano koncentracijo, smo se začeli umikati. „Vse se je zgodilo v trenutku.“ Brez požrtvovalnosti, solidarnosti in tovarištva med kamerati bi bile lahko posledice še mnogo hujše. Kljub medsebojni pomoči na žalost nismo mogli prebuditi iz spanca Koželj Mirana in Kotnik Janeza. Naj počivata v miru!«[58]

---

57 »Slovo od umrlih rudarjev«, Rudar, februar 2003, posebna številka, str. 3.

58 »Izjava „Koželjevega moštva“«, Rudar, februar 2003, posebna številka, str. 7.

Kljub modernizaciji premogovnika in sodobni tehnologiji do rudarskih nesreč v zadnjih petnajstih letih še vedno prihaja. Takšnih s smrtnim izidom je na srečo vse manj, vendar do njih od časa do časa vseeno pride. Ena takšnih se je zgodila **23. decembra 2010**, ko je prišlo do stebrnega udara, pri čemer so bili lažje poškodovani štirje rudarji. Do nesreče je prišlo okoli 9. ure zjutraj. Potrebe po pomoči sil za zaščito in reševanje ni bilo, saj so poškodovane rudarje takoj oskrbeli. Po dogodku je delovišče obiskal glavni rudarski inšpektor in ob tem naredil zapisnik. Ker je šlo za stebrni udar, so za javnost v vodstvu Premogovnika zapisali: »*Kljub najsodobnejši tehnologiji, ki jo imamo v Premogovniku Velenje, je delo rudarjev še vedno delo v posebnih razmerah, za katere imamo predpisane posebne varnostne ukrepe, ki jih dosledno izvajamo, žal pa se stebrnega udara vnaprej ne da predvideti.*«[59]

7. marca 2012 se je na odkopu v severozahodnem delu jame utrgala jeklena vrv, ki je služila pri montaži podporja. Poškodovala je dva rudarja, ki so ju oskrbeli v celjski bolnišnici. **15. februarja 2013** je v severnem krilu jame ob 00.20 prišlo do nenadne sprostitve pritiska, pri čemer je bilo poškodovanih šest rudarjev.[60] Nihče ni bil v življenjsko ogrožen. Do nesreče je prišlo na globini približno 500 metrov pod površjem pred začetkom izdelave prečnika. Dva rudarja so odpeljali na pregled v bolnišnico v Celje, ostale so oskrbeli v Zdravstvenem domu Velenje. **19. novembra 2014** je v delovni nesreči, ki se je zgodila pri čiščenju premoga pod obratujočim transporterjem z gumijastim trakom, umrl rudar. Nesreča se je zgodila 200 metrov pod površjem zemlje. Umrl je namreč Miran Ževart – Rans, rojen 9. aprila 1962. V kolektivu RLV se je zaposlil 6. julija 1978, star torej komaj 16 let. Sprva je vrsto let delal zunaj na žagi, leta 2008 pa sprejel delo v jami. Po stažu je bil med najstarejšimi rudarji in veselil se je že dneva, »*ko si bo končno prigaral status upokojenca in se bo lahko v miru posvetil svoji veliki ljubezni – moto-*

[59] »Nesreča v velenjskem rudniku; štirje rudarji lažje poškodovani«, spletni portal 24ur.com, 23. 12. 2010.

[60] »Nezgoda v velenjskem premogovniku: od šestih poškodovanih so enega zadržali v bolnišnici«, portal 24ur.com, 15. 2. 2013.

rizmu. Nepredvidljiva in v življenju rudarjev pogosto kar kruta usoda je hotela drugače. Miranova življenjska pot se je okoli polnoči končala v jami, na trasi glavnega odvoza, kakšnih 200 metrov pod zemljo.« Ob tej nesreči so iz premogovnika sporočili, da se je rudar smrtno ponesrečil zaradi lastne nepazljivosti pri čiščenju premoga pod obratujočim transporterjem z gumijastim trakom. Na prizorišče sta kmalu prišla rudarska inšpektorja, medtem ko je bil proizvodni proces menda ustavljen samo do zaključka ogleda kraja nezgode. Proizvodnja se je spet zagnala, ko je na delovišče prispela prva izmena. Ob tej nezgodi so v vodstvu zapisali: »*Tragični dogodek nas je globoko pretresel. Iskreno sočustvujemo s svojci ponesrečenega rudarja. Varstvo in zdravje pri delu sta eden ključnih ciljev Premogovnika Velenje, zato preprečevanju nezgod in ozaveščanju zaposlenih o pomenu varnega dela v skladu s predpisi in pravili posvečamo veliko pozornosti. Obžalujemo vsako nezgodo in se s številnimi ukrepi trudimo, da bi njihovo število še zmanjšali.*« A način, na katerega se je vodstvo Premogovnika Velenje odzvalo na rudarjevo smrt, je med knapi sprožil val ogorčenja. Že zaradi pietete se jim ni zdelo primerno izpostavljati morebitne pokojnikove krivde oziroma odgovornosti za nesrečo, še preden je bil dogodek sploh v celoti pojasnjen.[61]

19. marca 2018 je na pripravljalnem delovišču malo pred 19. uro v jami Pesje pri izdelavi odvozne proge prihodnjega odkopa D prišlo do stebrnega udara, in sicer na globini približno 500 metrov pod zemljo. Pri tem je bilo poškodovanih šest rudarjev, ki so potrebovali zdravniško oskrbo, vendar nihče ni bil v smrtni nevarnosti. Eden od poškodovanih je bil tudi eden od dijakov, ki so približno 30 metrov stran opravljali prakso.[62] **4. septembra 2019** se je v rudniku zlomilo pogonsko kolo na kompoziciji viseče lokomotive. Pri tem se je sprožila zasilna zavora, ki je povzročila nenadzorovano nihanje enega od vago-

[61] »Miran umrl v rudniku tik pred upokojitvijo«, Slovenske novice, 20. 11. 2014; »Odšli so …«, Rudar, december 2014, št. 9, str. 32.

[62] »Nesreča v Premogovniku Velenje: v stebrnem udaru poškodovanih šest rudarjev«, portal 24ur.com, 19. 3. 2018.

nov, v katerem so bili rudarji. Pri tem se je lažje poškodovalo 11 rudarjev. Osem so jih oskrbeli v celjski in tri v slovenjgraški bolnišnici. **16. oktobra 2019** je pri izdelavi odvozne proge v rudniku prišlo do sprostitve pritiska, pri čemer sta dva rudarja utrpela lažje poškodbe in so ju oskrbeli v Zdravstvenem domu Velenje.

V ponedeljek, **25. julija 2022**, je bilo v stebrnem udaru poškodovanih 12 rudarjev in dva rudarska spremljevalca. Na srečo so vsi utrpeli lažje poškodbe in so sami prišli iz jame. Utrpeli so predvsem udarce, nekateri so vdihovali tudi prah, oskrbeli pa so jih v Zdravstvenem domu Velenje. K sreči ta nezgoda ni terjala življenja rudarjev, a je povzročila ogromno gmotno škodo, ki je znašala približno 15 milijonov evrov. Približno 500 metrov jamskih objektov je bilo popolnoma uničenih, za nekaj več kot 500 metrov objektov je bila potrebna pretesarba oziroma popravilo jamskih prog, medtem ko je bilo treba približno 350 metrov jamskih objektov in 10 križišč obnoviti.[63]

14. oktobra 2023 je v rudniku prišlo do sprostitve pritiska na področju 1G, pri čemer so se lažje poškodovali trije rudarji. Dva so odpeljali na opazovanje v bolnišnico. **20. februarja 2024** je na odkopu C v jami Pesje prišlo do povečane koncentracije plina, ki so ji bili izpostavljeni štirje rudarji. Trije so iz jame prišli sami, medtem ko so enemu zaradi šoka pomagali sodelavci.[64]

Nesreča 20. januarja 2025

Letos je Premogovnik Velenje beležil 150-letnico obratovanja, a to slavje je bilo odeto v črno, saj je po dolgih letih prišlo do nesreče s smrtnimi žrtvami. Že na začetku leta, natančneje **20. januarja 2025**, se je zgodila huda rudarska nesreča, ko so globine jame vzele tri rudarska življenja. V uvodu letošnje marčevske

63 »V Premogovniku Velenje v stebrnem udaru poškodovanih 14 rudarjev, vsi že doma«, portal 24ur.com, 26. 7. 2022; »V Premogovniku Velenje uspešno sanirali posledice stebrnega udara«, portal 24ur.com, 1. 10. 2023.

64 »V zgodovini Premogovnika Velenje že več hudih nesreč«, portal Velenjčan.si, 21. 1. 2025.

številke *Rudarja* so ob tem žalostnem dogodku zapisali: »*Leto, v katerem bi morali slaviti, se je začelo na najbolj žalosten možen način. Ko bi morali proslavljati 150 let vztrajnosti, trdega dela in neomajne predanosti rudarjev, ki so v teh desetletjih (z)gradili ne le premogovnik, temveč celotno regijo, so stanovske zastave zaplapolale na polovici droga.*« Da je delo v rudnikih še vedno težko in pogosto kljub vsemu napredku nevarno, je opozorila ravno ta tragedija: »*Nesreča, v kateri so svoja življenja izgubili trije naši sodelavci, Sandi, Dejan in Mitja, nas je ponovno spomnila na zahtevne in nepredvidljive razmere, v katerih rudarji opravljajo svoje delo. In na to, da zna biti narava neizprosna in da je včasih še vedno močnejša od ljudi. Da se ne ozira na naše upe, želje in molitve.*«[65]

Aleksander Judež, Dejan Črep in Mitja Stropnik
(Vir: Rudar, marec 2025, št. 1, str. 3).

Nesreča se je zgodila na odkopu CD4/J v jami Preloge nekaj minut po devetnajsti uri, ko je prišlo do vdora materiala, blata in mulja. V tistem času je na tem odkopu delalo štirinajst rudarjev. Enajstim se je na srečo uspelo umakniti, trije so žal ostali pogrešani. Reševalci reševalne čete Premogovnika Velenje so takoj začeli reševanje. Kljub hitremu posredovanju so se minute na površju »vlekle kot ure, ure kot dnevi«. Po nekaj urah se jim je uspelo prebiti do prvega pogrešanega, nadzornika Ale-

[65] »Namesto uvoda …«, Rudar, marec 2025, št. 1, str. 4.

ksandra Judeža, vendar žal ni več kazal znakov življenja. Drugi dan je sicer še tlelo upanje, da kljub težkim razmeram rešijo druga dva pogrešana rudarja. Reševalci so se 24 ur dnevno trudili, da bi ju našli. Reševanje je bilo izredno zahtevno, saj je potekalo z ročnim odkopavanjem zasutega materiala, ki ga je bilo med 500 in 750 kubikov. V sredo, 22. januarja zjutraj. so se reševalci naposled dokopali do drugega rudarja, a tudi za Dejana Črepa je bilo žal prepozno. Zadnje upanje je naposled zamrlo, ko so malo pred 15. uro prišli do zadnjega pogrešenega, Mitje Stropnika, saj je tudi on omahnil v smrt.[66]

»*Ponedeljek, 20. januarja 2025. Sedem minut čez sedmo zvečer. Strašna tragedija je iz naše sredine iztrgala naše sodelavce. Očete, sinove, može, prijatelje. Nekaj sekund, ko je neznanska sila narave ustavila čas. Za vse zaposlene v Premogovniku Velenje, za celotno Šaleško dolino, najbolj pa za svojce in njihove družine.*« Nesreča, ki je letos ovila Šaleško dolino v žalostno črnino, je vzela življenja trem rudarjem – Aleksandru Judežu, Dejanu Črepu in Mitji Stropniku.[67]

V petek, 24. januarja, je v Domu kulture Velenje potekala žalna slovesnost. Številni so se zbrali tudi na Titovem trgu, da bi se poslovili od ponesrečenih rudarjev. Žalujoče je nagovoril generalni direktor Premogovnika Velenje mag. Marko Mavec: »*Rudar vsak dan iz podzemlja naravi trga njene zaklade. In včasih ga narava opomni, kako zahtevna, nepredvidljiva in neizprosna je. Zaradi tega delo rudarja ni le poklic, je način življenja. Način življenja, ki zahteva znanje, moč, vztrajnost in tovarištvo.*« Opomnil je, da pogosto pozabljamo, »*da rudarji s svojim trudom v podzemlju poganjajo življenje na površju – in za svoje delo zaslužijo preredko priznano globoko spoštovanje*«. Spomnil je tudi na pomen tovarištva in solidarnosti, ki ju rudarji živijo v teminah rudniških rovov vsak dan. Na trgu je zbrana množica v tišini pospremila žalni zbor do spomenika Rudarja. Slišati je bilo le »zven pridušenih žalostink rudarske godbe« in

66 »"… In tisti dan bo žalosten in grozen …"«, Rudar, marec 2025, št. 1, str. 5–6.

67 »Namesto uvoda …«, Rudar, marec 2025, št. 1, str. 4.

glasove Rudarskega okteta ter zadnji pozdrav kanonade z Velenjskega gradu.[68]

Velenjski premogovnik je torej vzel še tri življenja – Aleksandra Judeža, Dejana Črepa in Mitje Stropnika. Aleksander Judež se je rodil 1. decembra 1975. Delovno pot v Premogovniku Velenje je začel kot tehnik pripravnik 13. maja 1996. Nadaljeval je kot rudar, odgovorni rudar in kombajnist, zadnja leta je opravljal delo rudarskega nadzornika. Opravil je izpite za strelca ter nadzornika in se usposobil za delo na pridobivalnem stroju. Enajst let je bil tudi član reševalne čete in član Rdečega križa. Za sabo je pustil partnerko in sina. Dejan Črep se je rodil 14. avgusta 1993. V Premogovniku Velenje je svojo delovno pot kot pripravnik v jami začel 26. marca 2012, nadaljeval kot rudar, nazadnje je delal kot kombajnist. Opravil je usposabljanje za uporabo ranžirnega vlaka, izpit upravljalca pridobivalnih strojev in usposabljanje za upravljalce vitlov. Bil je član reševalne čete in Rdečega križa. Za sabo je zapustil še ne petletno hčer. Mitja Stropnik se je rodil 26. januarja 1992. Svojo delovno pot v Premogovniku Velenje je kot pripravnik v jami začel 26. marca 2012. Opravil je tudi izpit za upravljalca pridobivalnih strojev in svoje delo opravljal kot odgovorni rudar. Bil je član Rdečega križa. Za seboj je pustil partnerko in še ne dve leti staro hčer.[69]

Jamska reševalna služba

Pri vseh nesrečah so nepogrešljivi jamski reševalci, ki se nemudoma odzovejo na klic na pomoč, saj pogosto odločajo minute. Nič drugače ni v Premogovniku Velenje. Jamska reševalna četa deluje v Velenju že več kot 120 let. Začetki organiziranega reševanja v Premogovniku Velenje po dostopnih virih segajo v davno leto 1893, ko se je zgodila do zdaj najhujša nesreča, pravzaprav dve. Kot je bilo že zapisano, je do nesreč prišlo 30.

---

68 »"… In tisti dan bo žalosten in grozen …"«, Rudar, marec 2025, št. 1, str. 6.

69 »"… In tisti dan bo žalosten in grozen …"«, Rudar, marec 2025, št. 1, str. 7.

januarja in 20. februarja 1893, ko je eksplodiral metan. Ponesrečene rudarje so na površino prenesli kar drugi rudarji, saj so v jamo lahko vstopili šele takrat, ko ni bilo več nevarnosti. Hiter razvoj rudarstva v Evropi je povzročil, da so se na trgu pojavili reševalni aparati in polmotor in tako so tudi pri RLV dobili prve reševalne aparate. A ker za reševanje niso dovolj le aparati, so pri rudniku leta 1924 ustanovili reševalno četo. Nekateri viri sicer navajajo, da za uradni začetek delovanja Jamske reševalne čete štejemo 20. julij 1927, ko so imeli takratni reševalci ob navzočnosti inšpektorja prvo vajo reševanja v novih prostorih reševalne postaje. Šele takrat so namreč imeli na voljo izolacijska dihalna aparata. Reševalna četa je leta 1926 štela petnajst članov in razpolagala s sedmimi izolacijskimi dihalnimi aparati različnih tipov. Odtlej se je rudarska reševalna služba ves čas razvijala in izpopolnjevala, tako kadrovsko kot v opremi. Največ članov je štela v 80. letih prejšnjega stoletja, ko je bila proizvodnja premoga na višku. Tako je na primer leta 1984 štela kar 272 članov, od tega je bilo 215 dejavnih reševalcev.[70] Leta 1984 so v *Rudarju* pomen in delo jamske reševalne službe opisali takole: »*Reševalna služba rudnika mora biti organizirana tako, da lahko ob nesreči takoj in uspešno pomaga. V njej mora biti zadostno število reševalcev, ki morajo biti opremljeni s primerno reševalno opremo. Rudar – reševalec mora temeljito poznati svoje delo in nevarnosti, ki mu pri tem grozijo. To pomeni, da mora biti strokovno usposobljen tudi za uporabljanje reševalnih naprav in pripomočkov. Največkrat pride reševalno delo v poštev pri jamskih nesrečah, kot so vdori vode, plinov, požari, eksplozije in druge nesreče. Prva naloga reševalne službe je reševanje ponesrečencev, druga je reševanje imovine. Ob večjih nesrečah priskoči na pomoč tudi drugim rudnikom in sodeluje tudi pri reševanju ob večjih elementarnih nesrečah.*«[71]

[70] »110 let Jamske reševalne čete«, Rudar, december 2017, št. 5, str. 26.

[71] »60 let jamske reševalne službe RLV«, Rudar, 29. 6. 1984, št. 3, str. 4.

Zaključek

Prenekateri poklic zahteva izjemno previdnost in dosledno upoštevanje varnostnih pravil, a obstajajo poklici, v katerih najboljša tehnologija, stroji, največja previdnost zatajijo, ko udari moč narave, ko pride do povsem nepredvidljivih dogodkov. Takšno je tudi delo rudarjev. Nesreče so v današnjih časih sicer redkejše, a do njih še vedno pride, kot se je to zgodilo šele ob dobrem vstopu v letošnje leto v Premogovniku Velenje. Jamsko delo je po dolgih letih znova vzelo življenje trem rudarjem. In takšni žalostni dogodki nas opomnijo, da nič ni samoumevno in se lahko zgodi kadar koli.

Nesreča, ki je letos odela Šaleško dolino v črnino, je bila povod za pisanje tega članka, za raziskavo, kako pogoste, nevarne in nepredvidljive so takšne nesreče v naši dolini. Osredotočen je predvsem na tiste nesreče, ki so vzele premnoga življenja rudarjev, ki so neumorno delali v nedrju zemlje Šaleške doline. Nesreč je bilo seveda bistveno več in bi njihov opis bistveno presegal obseg tega članka, a se na srečo niso zapisale na črni seznam, čeprav so za seboj morda pustile tudi poškodovane in invalidne rudarje. Ob pregledu vseh teh nezgod in žalostnih zgodb si zaželimo, da jih ne bilo nikdar več, vsaj tistih najhujših in najbolj žalostnih ne. Zato, SREČNO!

Viri in literatura

Časniki

- *Rudar*, 1910–2025; *Slovenski gospodar*, 1912–1913; *Slovenski narod*, 1893; *Slovenec*, 1893; *Kmetijske in rokodelski novice*, 1847; *Slovenske novice*, 2014

Članki

- »Prva rudarska nesreča v Hrastniku«, Hrastov list, junij 2016, št. 16, str. 19.

- »Nevarnost rudarskega dela v Jami Ojstro«, Rudar, december 2020, str. 6–7.
- »Velika rudarska nesreča v Trbovljah leta 1864«, Rudar, december 2020, str. 4–5.
- »Zagorje v črnini«, Delo, 13. 3. 1961.

Spletni viri

- »Najhujše rudarske nesreče, ki so pretresle svet«, spletni portal 24ur.com, 14. 5. 2024, https://www.24ur.com/novice/svet/najhujse-rudarske-nesrece-ki-so-pretresle-svet.html.
- »Rudarske nesreče v Zasavju po drugi svetovni vojni«, Savus, 24. 1. 2025, https://savus.si/rudarske-nesrece-v-zasavju-po-drugi-svetovni-vojni/.
- »Za nesrečo ni kriva napaka«, spletni portal 24.com, 7. 2. 2007, https://www.24ur.com/novice/crna-kronika/za-nesreco-ni-kriva-napaka.html.
- »Pred več kot 130 leti v Velenju umrlo 31 rudarjev«, Dnevnik, 21. 1. 2025, spletna izdaja, https://www.dnevnik.si/novice/kronika/najhujse-nesrece-pred-vec-kot-130-leti-v-velenju-umrlo-31-rudarjev-2712860/.
- »Preiskava nesreče v rudniku«, spletni portal 24ur.com, 7. 2. 2003, https://www.24ur.com/novice/slovenija/preiskava-nesrece-v-rudniku.html.
- »Nesreča v velenjskem rudniku; štirje rudarji lažje poškodovani«, spletni portal 24ur.com, 23. 12. 2010, https://www.24ur.com/novice/crna-kronika/nesreca-v-velenjskem-rudniku-stirje-rudarji-lazje-poskodovani.html.
- »Nezgoda v velenjskem premogovniku: od šestih poškodovanih so enega zadržali v bolnišnici«, portal 24ur.com, 15. 2. 2013, https://www.24ur.com/novice/crna-kronika/nezgoda-v-velenjskem-premogovniku-sest-poskodovanih.html.

- »V Premogovniku Velenje v stebrnem udaru poškodovanih 14 rudarjev, vsi že doma«, portal 24ur.com, 26. 7. 2022; https://www.24ur.com/novice/slovenija/v-premogovniku-velenje-v-stebrnem-udaru-poskodovanih-12-rudarjev.html.
- »V Premogovniku Velenje uspešno sanirali posledice stebrnega udara«, portal 24ur.com, 1. 10. 2023, https://www.24ur.com/novice/slovenija/v-premogovniku-velenje-uspesno-sanirali-posledice-stebrnega-udara.html.
- »V zgodovini Premogovnika Velenje že več hudih nesreč«, portal Velenjčan.si, 21. 1. 2025, https://www.velenjcan.si/gospodarstvo/v-zgodovini-premogovnika-velenje-ze-vec-hudih-nesrec/.